

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.07 – МКР. 1952 «С» 2023.10.26. 007. ПЗ

**ЗАЦАРЕНСЬКОГО ВЛАДИСЛАВА
АНДРІЙОВИЧА**

2024 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

УДК 336:658.153

ПОГОДЖЕННЯ
Декан економічного факультету

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри фінансів

_____ **Анатолій ДІБРОВА**
(підпис)

_____ **Наталія ШВЕЦЬ**
(підпис)

« ____ » _____ 2024 р.

« ____ » _____ 2024 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему «Управління ліквідністю аграрних
підприємств»

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Освітня програма _____ Фінанси і кредит _____
(код і назва) (назва)

Орієнтація освітньої програми _____ освітньо-професійна _____
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Гарант освітньої програми
к.е.н., доцент

_____ (підпис)

Руслана ОПАЛЬЧУК
(ПІБ)

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи
д.е.н., доцент

_____ (підпис)

Зоя ТІТЕНКО
(ПІБ)

Виконав

_____ (підпис)

Владислав
ЗАЦАРЕНСЬКИЙ
(ПІБ студента)

Київ – 2024

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Звідувач кафедри фінансів

д.е.н., проф. _____ **Наталія Швець**
(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (ПІБ)

“ _____ ” _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

Зацаренському Владиславу Андрійовичу

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

(код і назва)

Освітня програма _____ Фінанси і кредит

(назва)

Орієнтація освітньої програми _____ освітньо-професійна

(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Управління ліквідністю аграрних підприємств

Затверджена наказом ректора НУБіП України № 1952 «С» від 26.10.2023 р.

Термін подання завершеної роботи на кафедру 2024.11.15

(рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: Метод системного підходу, стандартні методи якісних та кількісних досліджень управління прибутком, методи аналізу та синтезу.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретичні основи управління ліквідністю підприємства.
2. Аналіз управління прибутком ТОВ «АТЛАНТИК ФАРМЗ II».
3. Шляхи підвищення ефективності управління прибутком ТОВ «АТЛАНТИК ФАРМЗ II».

Перелік графічного матеріалу (за потреби)

Дата видачі завдання « _____ » _____ 2023 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

Зоя ТІТЕНКО

(прізвище та ініціали)

Завдання прийняла до виконання

_____ (підпис)

Влад Зацаренський

(прізвище та ініціали студента)

РЕФЕРАТ

Магістерська робота на тему: «Управління ліквідністю аграрних підприємств». Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаної літератури (що включає 55 найменування). Робота викладена на 81 сторінці, містить 24 таблиці, 6 рисунків та 3 формули.

Мета та завдання дослідження. Основною метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних аспектів управління ліквідністю аграрного підприємства та розроблення рекомендацій щодо покращення його фінансового стану.

Поставлена мета вимагала вирішення конкретних теоретичних та практичних завдань дослідження:

- вивчити економічна суть та роль ліквідності в діяльності підприємства;
- дослідити механізм управління ліквідністю підприємства;
- розглянути методичні підходи до оцінки ліквідності підприємства;
- дати фінансово-економічну характеристику діяльності підприємства;
- визначити стратегії управління активами і пасивами для покращення ліквідності підприємства;
- запропонувати сучасні інструменти фінансового управління для підвищення ліквідності та перспективи розвитку системи управління ліквідністю в аграрному секторі України.

Об'єктом дослідження є процес управління ліквідністю аграрних підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних і практичних аспектів управління ліквідністю аграрних підприємств.

Ключові слова: управління ліквідністю; аграрні підприємства; ефективність ліквідності; фінансовий аналіз; методика управління; оптимізація ліквідності; ліквідність підприємства.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	6
1.1. Економічна суть та роль ліквідності в діяльності підприємства	6
1.2. Механізм управління ліквідністю підприємства	13
1.3. Методичні підходи до оцінки ліквідності підприємства	18
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ТОВ «АТЛАНТІК ФАРМЗ II»	26
2.1. Фінансово-економічна характеристика діяльності підприємства	26
2.2. Аналіз пласпроможності та ліквідності ТОВ «Атлантік Фармз II» ...	34
2.3. Вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на рівень ліквідності ТОВ «Атлантік Фармз II»	40
РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТОВ «АТЛАНТІК ФАРМЗ II»	47
3.1. Рекомендації щодо оптимізації грошових потоків ТОВ «Атлантік Фармз II»	47
3.2. Стратегії управління активами і пасивами для покращення ліквідності підприємства	56
3.3. Використання сучасних інструментів фінансового управління для підвищення ліквідності аграрних підприємств	64
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Фінансова діагностика є невід'ємним елементом аналітичної роботи з визначення економічного стану господарюючого суб'єкта, стадії його життєвого циклу, а також виявлення явищ, що заважають досліджуваному підприємству зберігати стійке становище і досягати поставленої мети. Ключовою ланкою фінансової діагностики є характеристики ліквідності господарюючого суб'єкта, підтримка яких є основою фінансового здоров'я підприємства. У разі неплатоспроможності підприємство не може розвивати та розширювати свій бізнес. Вихід із кризового стану, насамперед, передбачає погашення заборгованості перед постачальниками та кредиторами та відновлення платоспроможності підприємства в цілому.

Таким чином, в основі характеристики фінансового здоров'я господарюючого суб'єкта лежать коефіцієнти ліквідності, від точності яких залежить якість усієї фінансової діагностики

Будь-яка компанія в умовах ринкової економіки має працювати на покращення ефективності виробництва, при цьому підвищуючи конкурентоспроможність продукції. Це можливо завдяки впровадженню досягнень нових технологій та ефективного управління. Таким чином, вдосконалення аналізу та оцінки ліквідності виступає одним із основних факторів підвищення економічної ефективності діяльності організації У зв'язку з цим тема випускної кваліфікаційної роботи особливо актуальна

Ступінь розробленості теми дослідження. Теоретичні основи економічної категорії «ліквідність» закладені у роботах У. Стеффорда, А. Монкретьєна, Ж. Бодена, У. Петті, П. Буагільбера, Ж. Б. Сейя, А. Сміта, А. Маршала, А. Пігу. На сучасному етапі розгляду проблематики ліквідності підприємств присвячені праці багатьох економістів західних країн: К.Р. Макконела, С.Л. Брю, С. Майєрса, Ф. Найта, Р. Раяна, Дж. Р. Хікса, І. Фішера, М. Фрідмана та ін.

Теоретичні та практичні питання ліквідності підприємства порушуються в дослідженнях широкого кола українських учених та практиків: М.О. Бондаренко, І.В. Береза, Ю.Я. Лузан, В.Л. Плескач, О.А. Кириченко, О.Л. Трухан, О.В. Іващенко, П.М. Четверікова, Г.Г. Старостенко, І.О. Школьник, Н.Н. Пойда-Носик, В.В. Свадеба та ін.

Однак до цього часу систематизованого теоретичного вивчення ліквідності як фінансово-економічної категорії не проводилося, а практичні методики роботи з ліквідністю підприємств вимагають удосконалення. Це негативно позначається на ефективності забезпечення ліквідності підприємств вітчизняної економіки, що стало підставою для проведення даного дослідження

Мета та завдання дослідження. Основною метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних аспектів управління ліквідністю аграрного підприємства та розроблення рекомендацій щодо покращення його фінансового стану.

Поставлена мета вимагала вирішення конкретних теоретичних та практичних завдань дослідження:

- вивчити економічна суть та роль ліквідності в діяльності підприємства;
- дослідити механізм управління ліквідністю підприємства;
- розглянути методичні підходи до оцінки ліквідності підприємства;
- дати фінансово-економічну характеристику діяльності підприємства;
- провести Аналіз пласпроможності та ліквідності ТОВ «Атлантик Фармз II»;
- вивчити вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на рівень ліквідності ТОВ «Атлантик Фармз II»;
- розробити рекомендації щодо оптимізації грошових потоків ТОВ «Атлантик Фармз II»;

- визначити стратегії управління активами і пасивами для покращення ліквідності підприємства;
- запропонувати сучасні інструменти фінансового управління для підвищення ліквідності та перспективи розвитку системи управління ліквідністю в аграрному секторі України.

Об'єкт дослідження є фінансова діяльність аграрного підприємства ТОВ «Атлантік Фармз II».

Предметом дослідження є економічні відносини, що складаються між сільськогосподарськими підприємствами та їх економічними контрагентами у процесі забезпечення ліквідності.

Теоретичною та методологічною основою дослідження послужили праці вітчизняних та зарубіжних учених-економістів щодо питань ліквідності, а також сукупність законодавчих, нормативно-правових та рекомендаційних документів державних органів України.

У процесі дослідження застосовувалися діалектичний, економіко-статистичний, монографічний, абстрактно-логічний, розрахунково-конструктивний та інші методи економічних досліджень.

Обсяг та структура дослідження. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаної літератури (що включає 55 найменування). Робота викладена на 81 сторінці, містить 24 таблиці, 6 рисунків та 3 формули.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Економічна суть та роль ліквідності в діяльності підприємства

Термін «ліквідність» має латинське коріння: ліквідність в оригінальному перекладі означає «рідкий» або «плинний». Як правило, ліквідність підприємств означає швидкість руху всіх наявних активів та здатність бізнес-організації своєчасно погашати свої борги [7, с. 269]. У той самий час немає поширеного і популярного поняття «ліквідність підприємства». Слід зазначити, що визначення, розроблені різними дослідниками, не суперечать одне одному, а відображають пріоритетні аспекти з погляду авторів в оцінці ліквідності підприємства. Під самою ліквідністю розуміється здатність активів підприємства перетворюватися у грошові кошти. Розглянемо точки зору різних авторів та вчених про сутність та зміст поняття ліквідності підприємства (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Порівняльний аналіз поняття «ліквідність підприємства»

Автор	Точка зору
Горлачук В.В., Яненко І.Г.	Здатність підприємства перетворювати свої активи на кошти у найкоротші терміни характеризує її високий рівень ліквідності
Нікола С. О.	Ліквідність підприємства визначається наявністю оборотних коштів у сумі на оплату короткострокових зобов'язань
Кривов'язюк І.В., Кость Я.О.	Коефіцієнти ліквідності оцінюють його оборотний капітал як достатній для оплати короткострокових зобов'язань, навіть якщо умови оплати підлягають поверненню
Швиданенко Г.О., Дмитренко А.І., Олексюк О.І.	Іншими словами, ліквідність компанії, яка розглядається з погляду її здатності генерувати позитивний грошовий потік для її власників, є стратегічною характеристикою якості капіталу, вкладеного в компанію
Загуцький У.Р., Цимбалюк В.М., Шевченко С.Г.	Ліквідність підприємства означає його здатність швидко та з мінімальною фінансовою втратою, шляхом перетворення його активів (майна) у грошові кошти, які на сьогоднішній день відповідають терміну зобов'язання
Приймак С. В.	Ліквідність підприємства є більш загальною, ніж платоспроможність балансу, і пошук коштів платежу включає лише внутрішні джерела (продаж активів).

Продовження таблиці 1.1

Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю.	Під ліквідністю підприємства розуміється здатність задовольняти вимоги контрагента як власним коштом, так і з допомогою позикових коштів
Вартанов А. Соколовська З., Сокиринська І.	Ліквідність підприємства означає, що у підприємства є теоретична сума на оплату короткострокових зобов'язань, попри порушення умов платежу; інакше кажучи, підприємство є платоспроможним, якщо його поточні активи перевищують його поточні зобов'язання

Джерело: складено на основі [4; 7; 9; 17; 32; 33; 37]

Проаналізувавши точки зору науковців на досліджувану концепцію, можна дійти висновку, що основний наголос робиться на доступність власних коштів підприємства (оборотних коштів) до теоретичної суми, достатньої для виконання їх зобов'язань.

Відмінність наведених вище визначень у тому, що деякі з авторів передбачають погашення заборгованості як за рахунок власних, так і за допомогою залучених коштів. З викладеного випливає, що наведені вище поняття ліквідності доповнюють різні автори.

Ліквідність та платоспроможність підприємства визначаються співвідношенням поточних активів, що є у розпорядженні підприємства (збалансовані активи), до загальної суми наявної заборгованості (пасиви балансу).

Ліквідність підприємства – наявність на балансі ліквідних коштів (грошових ресурсів та їх еквівалентів розміщених на банківських рахунках, оборотні активи, що швидко реалізуються).

Активи можна класифікувати за рівнем ліквідності, тобто по можливості перетворення в готівку.

Розглянемо типові приклади ліквідних активів [32, с. 254] :

- готівкові фінансові активи;
- вклади організації, що зберігаються на банківських рахунках;
- інвестиційні портфелі (цінні папери);

- оборотні активи, які можна реалізувати в короткостроковій перспективі.

Ліквідність є безперечною платоспроможністю організації та має на увазі рівність між її зобов'язаннями та активами одночасно за двома показниками [12, с. 256]:

- за сумою;
- за строками.

Виділяють наступні види ліквідності [39, с. 212]:

- розрахункова ліквідність – це відповідність груп пасиву та активу за термінами їх забезпеченості в умовах правильної роботи компанії;
- поточна ліквідність – це відповідність дебіторської заборгованості та грошових коштів короткостроковим зобов'язанням;
- термінова ліквідність – це здатність компанії до виплат зобов'язань.

Платоспроможність підприємства означає можливість погашення ним у строк та у повному обсязі своїх боргових зобов'язань. Тому основними ознаками неплатоспроможності є [39, с. 218]:

- наявність достатніх обсягів коштів на поточному рахунку;
- відсутність простроченої заборгованості.

Слід зазначити, що проблема неплатоспроможності підприємства є нагальною на сьогодні. У багатьох випадках великі компанії були неплатоспроможними через різні події, фактори та помилки. І тут виникає питання, наскільки великі знання менеджерів таких компаній про клас ліквідності та які елементи ліквідності впливають на платоспроможність підприємства.

Можна виділити два ключові елементи, що впливають на характер цієї категорії:

- здатність покривати зобов'язання;
- наявність високоліквідних активів.

Виходячи з цього, керівництво вітчизняних компаній має приділяти особливу увагу ліквідності компанії, оскільки є два ключові фактори, які впливають на економічне та фінансове становище організації на ринку.

Крім того, слід зазначити, що багато економістів мають неправильне розуміння концепції кредитоспроможності та ліквідності балансу активів компанії. Ліквідність балансу – це ступінь, у якій зобов'язання підприємства покриваються активами, термін погашення яких конвертується в грошові кошти, що відповідають термінам погашення зобов'язань. Платоспроможність підприємства залежить від рівня ліквідності балансу.

Завдання аналізу ліквідності балансу виникає під час аналізу фінансового становища підприємства у зв'язку з необхідністю своєчасно оцінити кредитоспроможність підприємства, тобто його здатність своєчасно і повністю розрахуватися за своїми зобов'язаннями, оскільки ліквідність – це здатність підприємства сплатити свої короткострокові зобов'язання, реалізуючи свої поточні активи.

Показники ліквідності відповідають інтересам різних зовнішніх користувачів аналітичної інформації. Для постачальників сировини коефіцієнт абсолютної ліквідності є більш привабливим. Банк, який кредитує організацію, звертає увагу на проміжний коефіцієнт ліквідності.

Покупці та акціонери компанії оцінюють можливість фінансової стійкості виходячи з поточного регулювання ліквідності [10, с. 159].

Щоб бути ліквідним, підприємство повинне мати велику кількість ліквідних активів. На додаток до балансу, короткострокових інвестицій і акцій, що швидко продаються, також необхідний власний капітал – перш за все, йдеться про пайовий капітал.

Інвестиції краще диверсифікувати, щоб їхня ціна не залежала від ситуації на окремих ринках. Щоб збільшити ліквідність, якість активів має бути покращена, оборотний капітал та прибуток мають бути збільшені, а позикові кошти мають бути скорочені.

Слід зазначити, що це поняття схожі, вони мають відмінності. Отже, платоспроможність фірми – це більш ширше визначення, а ліквідність фірми – має вужче визначення. Але водночас обидві ці категорії є частиною загального фінансового становища компанії. Отже, ліквідні активи бухгалтерських балансів підприємства мають пряму залежність від платоспроможності підприємства. Це можна схематично проілюструвати за допомогою рис. 1.1.

Рис. 1.1. Взаємозв'язок та сутність понять «ліквідність» та «платоспроможність»

Джерело: складено на основі [9]

Як видно з рис. 1.1, на першому етапі показано ліквідність активів, яка формує ліквідність балансу. Крім того, ліквідність балансу формує ліквідність всього підприємства, що сприяє відповідному рівню платоспроможності підприємства, тобто його здатності своєчасно та повністю погашати короткострокові та довгострокові зобов'язання перед кредиторами та іншими зацікавленими сторонами.

Платоспроможність підприємств формується не лише під дією конкретно визначених чинників господарського середовища, але й під впливом не передбачуваних, важкопрогнозованим як економічного, так і неекономічного характерів.

Виявлення впливу чинників необхідне для знаходження способів поліпшення рівня платоспроможності та своєчасного усунення невідповідностей у фінансовій діяльності підприємств.

Підприємство вважається платоспроможним, якщо його вільні кошти, короткострокові фінансові вкладення покривають його короткострокові зобов'язання.

Платоспроможність будь-якого підприємства схильне до безлічі негативних впливів, які в якийсь момент досягають своєї «критичної маси». Потім ці впливи трансформуються в неплатоспроможність, що неминуче призводить промислове підприємство до банкрутства. Щоб вижити в умовах ринкової економіки і недопустити банкрутства підприємств, потрібно добре знати, як керувати фінансами, якою повинна бути структура капіталу по складу і джерелам утворення, яку частку повинні займати власні кошти, а яку – позикові. Усунення негативних чинників дозволить суб'єктам товарно-грошових відносин уникати пов'язаних з неплатоспроможністю конфліктів [16].

Аналіз платоспроможності ґрунтується на використанні класифікації чинників впливу. Так, І.В. Зуб виділяє три групи впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ на рівень платоспроможності підприємств (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Чинники впливу на рівень платоспроможності підприємств

Назва групи чинників	Перелік чинників
Чинники, які впливають на збільшення платоспроможності підприємств	Одержання довгострокового кредиту, інвестування капіталу, прибутки, амортизаційні відрахування, скорочення дебіторської заборгованості, скорочення запасів, повернення наданих позик та продаж необоротних активів

Продовження таблиці 1.2

Чинники, які впливають на зменшення платоспроможності підприємств	Погашення довгострокових позик, грошові виплати, збитки податки на дохід від дооцінки активів, інвестиції в основні засоби, збільшення дебіторської заборгованості, погашення короткострокових кредитів та використання резервних фондів
Чинники забезпечення стійкої платоспроможності підприємств	Рівномірність, збалансованість та синхронність грошових потоків підприємства

Джерело: складено на основі [16]

Також чинники, що впливають на платоспроможність підприємств класифікують за такими двома основними групами - зовнішні та внутрішні (рис. 1.2). На рівень платоспроможності підприємств машинобудування впливають різноманітні чинники, найважливішими з них І.І. Хільська та О.С. Палак визначають [47]:

1. Розмір наявних грошових коштів підприємств. Але величина залишків грошових коштів на рахунках підприємства не повинна перевищувати розміри, необхідні для здійснення нормального процесу господарської діяльності, тому що надмірне їх зростання свідчить про неефективне управління коштами, що може негативно позначитись на результатах діяльності підприємства.

2. Здатність забезпечувати утворення грошових потоків. Грошові потоки включають кошти в касі та на рахунках у банках, які можуть бути використані для поточних операцій. Еквівалентами грошових коштів є короткострокові фінансові інвестиції, які можуть бути вільно конвертованими у певну суму коштів і мають незначний ризик щодо зміни вартості. Такими еквівалентами, як правило, є високоліквідні інвестиції в цінні папери на строк, що не перевищує 3 місяці. Аналіз руху потоків грошових коштів дозволяє робити висновки про можливість внутрішнього самофінансування і найефективніше їх використання.

3. Раціональне управління дебіторською і кредиторською заборгованістю підприємств. Підприємство повинно суворо слідкувати за строками погашення дебіторської заборгованості, не допускати її прострочення, застосовуючи до

порушників фінансові санкції; визначити для себе найоптимальнішу політику кредитування покупців та залучення товарних кредитів. Позитивним фактором є скорочення періоду обороту дебіторської заборгованості. Потрібно дотримуватись такого періоду погашення кредиторської заборгованості, щоб максимально скористатись нею і вчасно її сплатити.

4. Зменшення середніх розмірів його матеріальних запасів за рахунок їх найоптимальнішого використання, реалізації зайвих тощо, якщо це не є перешкодою для нормального ходу діяльності підприємства. Скорочення періодів обороту запасів і грошових коштів підприємства підвищує рівень його платоспроможності.

5. Політика фінансування активів підприємств. Вона виявляється в оптимізації обсягу і складу фінансових джерел їх формування з позиції забезпечення ефективного використання власного та позикового капіталу.

Таким чином, вчасне та ефективно реагування на зміни чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ не лише створює передумови забезпечення платоспроможності підприємств, а й уможлиблює завоювання передових ринкових позицій в умовах динамічного розвитку сучасної економіки. Підбиваючи підсумки можна сказати, що до чинників негативного впливу на платоспроможність підприємств можна віднести: невиконання поставлених завдань виробництва чи реалізації продукції; втрата покупців, замовників; неплатоспроможність покупців і замовників; нестаток власних джерел фінансування підприємств; інфляційні процеси і кредитна політика та інші

1.2. Механізм управління ліквідністю підприємства

Нестача коштів актуальна проблема для малих та великих підприємств сільськогосподарської галузі. Управління ліквідністю – одне із ключових

завдань, які стоять перед фінансовим менеджером, у якого немає універсального вирішення цього питання.

Ліквідною можна вважати ту компанію, яка здатна вчасно сплачувати за поточними зобов'язаннями, тобто сплачувати податки та збори в бюджети різних рівнів, страхові внески до різних соціальних фондів, заробітну плату своїм працівникам, дивіденди – акціонерам, частину прибутку – інвесторам, і, нарешті, така компанія гарантує банківським структурам повернення кредитів та сплату відсотків за ними [36, с. 126].

Звернемося до процесу аналізу ліквідності. Аналіз ліквідності аграрної компанії відбувається в ході вертикального та горизонтального розгляду основних статей фінансових звітів. При аналізі кредитоспроможності аграрної компанії. коефіцієнти відповідають на запитання: «Наскільки розмір власного капіталу виступає гарантом виплати її боргів?» Здатність компанії сплачувати за зобов'язаннями визначають коефіцієнти ліквідності.

Традиційні коефіцієнти ліквідності дозволяють відповісти на прості запитання про ліквідність аграрної компанії. Обсяг інвестицій в оборотні активи, здатність аграрної компанії скоротити ці інвестиції та оплачувати рахунки – це дві різні речі. У загальній моделі розвитку аграрної компанії процес діяльності спрямований на збереження та збільшення рівня продажів, при цьому якщо аграрної компанія не знижує показник своїх продажів, підтримки традиційних коефіцієнтів ліквідності, вона нарощує запаси або ж у деяких випадках збільшує дебіторську заборгованість, що призводить до зниження рівня прибутку та порушує ефективність виробництва. При цьому, розглядаючи дані показники в деяких випадках, і контрагент не зможе на них орієнтуватися, оскільки у разі виникнення ризику несплати, аграрна компанія швидше за все не продаватиме значну частину своїх активів, щоб погасити свої борги.

З аналізу традиційних коефіцієнтів ліквідності, способів і методів їх застосування, можна сказати, що при прийнятті рішення спиратися лише на дані коефіцієнти не варто. В цілому, окрім цього необхідний комплексний аналіз

бізнес середовища контрагента, склад його партнерів, основні показники операційної діяльності, а також вироблена політика управління грошовими потоками та ліквідністю.

Аналіз ліквідності характеризується відмінними кількісними характеристиками, які пов'язані із загальним аналізом фінансових ризиків та кредитоспроможності. Оскільки потреба у грошах дуже чутлива до фактору часу, аналіз ліквідності вимагає чіткого розуміння поточного та майбутнього статусу аграрної компанії, що, у свою чергу, визначається розумінням динаміки ділового середовища агрокомпанії, стратегії управління, її фінансової політики та тенденцій розвитку.

У зв'язку з цим існує думка, що система управління ліквідністю має будуватися на трьох основних факторах: моніторинг поточної ліквідності, управління робочим капіталом та грошовими потоками (рис. 1.2).

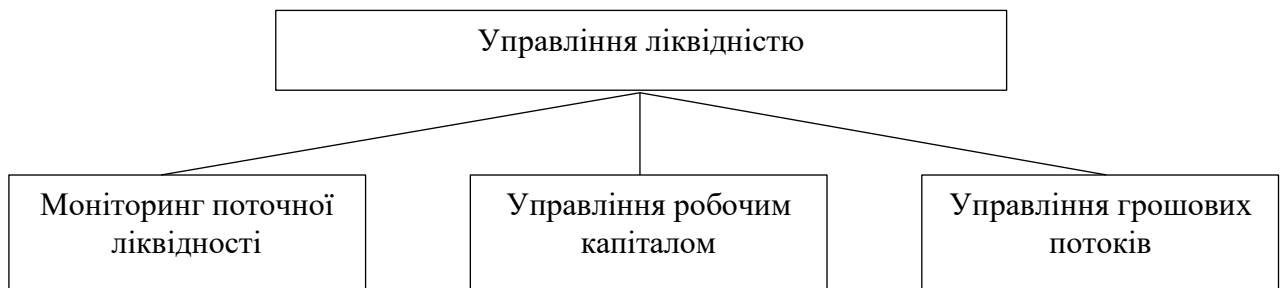

Рис. 1.2. Управління ліквідністю

Джерело: складено на основі [36]

Робочий капітал – поняття, в українській практиці більш відоме як «власні оборотні кошти», має на увазі під собою розмір капіталу, який наявний у сільськогосподарської організації для фінансування її поточної діяльності [41, с. 37]. Процес управління робочим капіталом вирішує проблему: баланс між ефективним та оптимальним способом ведення безперебійної операційної діяльності, і з іншого боку – величина робочого капіталу не повинна заморожувати та виводити з обороту значні кошти організації.

Аналіз робочого капіталу допомагає прогнозувати прибуток та грошовий потік, а також відповідає на запитання, наскільки ефективна виробнича діяльність підприємства.

Моніторинг поточної ліквідності ґрунтується на регулярному розрахунку коефіцієнта поточної ліквідності. Він розраховується як відношення фактичної вартості організацій, що знаходяться в наявності оборотних активів до найбільш термінових зобов'язань організацій у вигляді короткострокових кредитів та позик, а також кредиторської заборгованості, вираженої у відсотковій формі [46, с. 59].

Концепція грошових потоків дозволяє управляти реальними грошима в режимі реального часу, а саме: керувати грошовими потоками – грошовими надходженнями та грошовими витратами за ідентичний період часу [35, с. 227]. Це, у свою чергу, передбачає управління ліквідністю аграрної компанії, тобто здатність платити за її зобов'язаннями у міру їх надходження.

Однак, відразу ж виникає низка питань щодо концепції грошових потоків. Основна проблема полягає в тому, що гроші надходять на рахунок набагато пізніше того, як було продано товар або поставлено якусь послугу. У даному понятті необхідно розуміти, прихильником якої облікової політики є аграрна компанія. При виникненні необхідності зробити оплати послуг контрагента має місце той факт, що згідно з обліковою політикою, гроші вже прийшли, але на рахунках їх немає. Це призводить до збільшення кредиторської заборгованості, втрати репутації перед партнерами, а також, що найважливіше, до деформації та зміни коефіцієнтів ліквідності.

Зарубіжні компанії вже давно відійшли від розрахунку традиційних заходів ліквідності та найчастіше у своїй діяльності використовують абсолютний показник ліквідності. Крім розрахунку показників, згаданих вище, новий підхід до оцінки ліквідності має на увазі дві площини. аналізу: перша – розрахунок кількісних показників, здатних дати прямолінійну оцінку та відповісти на те чи інше однозначне питання, друга – управління та оцінка операційної діяльності.

Крім того, для аналізу також використовуються показники та оцінка часу, необхідного для того, щоб гроші, інвестовані в ресурси, знову конвертувалися в гроші.

Для більшості аграрних компаній у сучасних реаліях збалансована фінансова стратегія стає бажаною метою, яку досить важко досягти практично. У ситуації, коли сільськогосподарська компанія не здатна виконувати свої зобов'язання та фінансувати свою діяльність самостійно, вона користується інструментами короткострокового кредитування. Вибираючи таку стратегію, аграрна компанія втрачає свою ліквідність дуже швидко і перестає бути платоспроможною.

Сільськогосподарським компаніям варто комплексно підходити до вирішення цього питання. Обрахувати коефіцієнти ліквідності недостатньо, рано чи пізно це призводить до втрати ліквідності. У сучасних українських реаліях, насамперед, аграрні компанії повинні орієнтуватися на власну вигоду, а не лише на вигоди та впевненість контрагентів та кредиторів. Нові методи оцінки ліквідності повною мірою дозволяють саме керувати ліквідністю в кожному моменті часу, а не просто показувати нам кількісну оцінку.

На сучасному етапі існує поняття стратегічного заходу ліквідності. Стратегічний захід ліквідності заснований на потребі в оборотному капіталі, у зв'язку з чим, що чисті основні засоби застосовуються для фінансування оборотних коштів [31, с 592]. Коефіцієнт стратегічної ліквідності – це відношення різниці між довгостроковим фінансуванням та чистими основними фондами до потреб підприємства в оборотному капіталі. Значення цього показника дозволяє нам зрозуміти ліквідність аграрної компанії в абсолютному вираженні: чим більша частка довгострокового чистого фінансування у задоволенні вимог до оборотного капіталу, тим більша ліквідна компанія.

Ліквідність компанії впливає на всю фінансову структуру сільськогосподарської компанії, а також визначає політику залучення

довгострокового та короткострокового фінансування. Для управління стратегічною ліквідністю, можна використовувати такі інструменти:

- змінювати розмір та структуру довгострокового фінансування;
- регулювати обсяг чистих фіксованих активів;
- контролювати потребу в робочому капіталі, зокрема:
 - а) регулювати витрати;
 - б) керувати дебіторською заборгованістю;
 - в) керувати розрахунками з постачальниками.

Також варто зазначити, що значним фактором у забезпеченні ліквідності аграрних підприємств є субсидування. На сьогоднішній день, має місце тенденція перевищення темпів зростання субсидій над темпами зростання обсягів залучених кредитів та позик, що свідчить про важливу роль субсидування у забезпеченні стабільності та ліквідності сільськогосподарських підприємств.

У поточних умовах та рівні розвитку аграрної компанії, процес управління ліквідністю стає комплексним набором інструментів, дій, процесів, метою яких є нівелювання ризиків скорочення платоспроможності, скорочення касових розривів, а також створення можливостей для оптимізації активів та отримання додаткового прибутку.

Зниження економічної активності та падіння ринків, спричинені повномасштабним вторгненням росії, є безпрецедентним глобальним викликом. Керувати фінансовими процесами та правильно регулювати фінансові потоки у такий період вкрай складно. Найчастіше традиційні поняття ліквідності не показують повноцінної картини функціонування аграрної компанії, більше того, використовуючи дані показники як основні, підприємства втрачають більшу частину можливостей. Саме тому, для бізнесу, у тому числі й сільському господарству, стає критично важливим забезпечити управління поточною ліквідністю та оперативно скоригувати наявні стратегії під нові обставини.

1.3. Методичні підходи до оцінки ліквідності підприємства

Для оцінки ліквідності можна використовувати такі методи [45, с. 144]:

- структурний аналіз змін балансу активів та пасивів, тобто аналіз ліквідності балансу;
- розрахунок фінансових коефіцієнтів ліквідності;
- аналіз грошових потоків за звітний період.

Аналіз ліквідності балансу заснований на абсолютних показниках порівняння активів за ступенем їх ліквідності та порядком зменшення ліквідності, із зобов'язаннями за пасивами, згрупованими за строками погашення та в порядку зростання строків. Залежно від ступеня ліквідності, тобто швидкості перетворення на кошти, активи підприємства поділяються на такі групи [10, с. 372]:

А-1 – найбільш ліквідні активи – включає всі грошові і короткострокові фінансові вкладення підприємства;

А-2 – активи, що швидко реалізуються: готова продукція, відвантажені товари та дебіторська заборгованість з терміном погашення 12 місяців. Ліквідність цієї групи оборотних активів залежить від своєчасності доставки, підготовки банківських документів, швидкості платіжних документів у банках, попиту товар, його конкурентоспроможності, платоспроможності клієнтів, методів оплати та інших чинників;

А-3 – повільно реалізовані активи – виробничі запаси та незавершене виробництво, оскільки знадобиться великий термін для перетворення їх на готову продукцію, а потім на готівку;

А-4 – важко реалізовані активи – основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові вкладення, незавершене будівництво.

Пасиви балансу групуються за рівнем

П-1 – найбільш термінові зобов'язання – до них належить кредиторська заборгованість та кредити банку, строки повернення яких настали;

П-2 – середньострокові зобов'язання – короткострокові кредити банку та позикові кошти;

П-3 – довгострокові зобов'язання – довгострокові кредити та позики;

П-4 – власний (акціонерний) капітал, який постійно перебуває в розпорядженні підприємства.

Для визначення ліквідності балансу слід зіставити підсумки наведених груп з активу та пасиву. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо мають місце такі співвідношення:

$$A1 \geq П1, A2 \geq П2, A3 \geq П3, A4 \leq П4, \quad (1.1)$$

де А – актив балансу;

П – пасив балансу.

Виконання перших трьох нерівностей обов'язково вимагає виконання четвертої нерівності, тому практично важливо порівняти результати перших трьох груп з погляду активів та пасивів. Четверта нерівність за своєю суттю «збалансована» і має глибоке економічне значення: її реалізація демонструє дотримання мінімальних умов фінансової стійкості – підприємство має власний оборотний капітал.

Якщо одна або кілька системних нерівностей мають протилежний знак, на відміну від нормативного варіанту, ліквідність балансу буде відрізнятися від абсолютного значення. Ліквідні активи компанії включають у собі всі активи, які можна конвертовані в кошти за короткий період для погашення кредиту. Типові приклади ліквідних засобів [9, с. 236]:

- готівкові фінансові активи;
- вклади, що зберігаються на рахунках організації в банку;
- інвестиційні портфелі (цінні папери);
- оборотні кошти, які можуть бути реалізовані у короткий термін.

Розрахунки показників ліквідності представимо у вигляді табл. 1.3.

З одного боку, постійне зростання ліквідності забезпечує виживання підприємства у період кризи. З іншого боку, це один із найважливіших

показників для інвесторів та партнерів, в результаті якого вони визначають свої ризики співпраці з цим підприємством.

Таблиця 1.3

Порядок розрахунку показників ліквідності

Назва показника	Призначення показника	Нормативне значення	Розрахунок
Власний оборотний капітал	Позитивне значення свідчить про можливість погашення поточної заборгованості за рахунок оборотних коштів	Збільшення (позитивне значення)	ВК – НА, де ВК – власний оборотний капітал; НА – необоротні активи
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Показує, яка частина поточної заборгованості підприємства може бути погашена негайно на дату складання звітності	0,2-0,3	ГК / ПЗ, где ГК – грошові кошти; ПЗ – поточні зобов'язання
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Показує, яка частина поточної заборгованості підприємства може бути погашена за рахунок готівки та очікуваних надходжень від дебіторів	0,7-0,8	(ОА – З) / ПЗ де ОА – оборотні активи; З – запаси;
Коефіцієнт загальної ліквідності	Дозволяє виявити, якою мірою поточні активи покривають поточні зобов'язання підприємства.	2,0-2,5	ОА / ПЗ
Коефіцієнт ліквідності запасів	Показує, якою мірою матеріальні цінності покривають поточні зобов'язання підприємства	-	З / ПЗ,
Коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках	Показує, якою мірою очікувані надходження від дебіторів будуть використані для погашення поточних зобов'язань	-	КР / ПЗ, Де КР – кошти у розрахунках

Джерело: [47]

Для кожного менеджера важливо знати, як покращити платоспроможність та ліквідність компанії, незалежно від регіону, в якому знаходиться бізнес.

Нижче наведено кілька рекомендацій, які допоможуть керівникам збільшити ліквідність підприємства. Вони ставляться до певних груп чинників, яких залежить значення показника ліквідності.

Коефіцієнт відновлення платоспроможності - відображає здатність підприємства відновити поточний рівень ліквідності за 6 місяців.

Формула для розрахунку коефіцієнта платоспроможності виглядає наступним чином:

$$K_{\text{вп}} = \frac{K_{\text{плк}} + \frac{6}{T}(K_{\text{плк}} - K_{\text{плп}})}{K_{\text{норм}}}, \quad (1.2)$$

де, $K_{\text{вп}}$ – коефіцієнт відновлення платоспроможності підприємства;

$K_{\text{тлп}}$ – коефіцієнт поточної ліквідності на початку звітної періоду;

$K_{\text{крл}}$ – коефіцієнт поточної ліквідності на кінець звітної періоду;

$K_{\text{норм}}$ – нормативне значення коефіцієнта поточної ліквідності;

T – аналізований звітний період.

Якщо коефіцієнт більше 1, це означає, що компанія має реальну можливість погасити кредит протягом наступних 6 місяців. Якщо результат менший за 1, динаміка індикатора поточної ліквідності з початку року до звітної дати показує, що немає реальної необхідності відновити платоспроможність компанії в найближчому майбутньому.

Варто відзначити, що коефіцієнт відновлення платоспроможності не можна вважати досить надійним показником. Він заснований на аналізі поточної тенденції коефіцієнта ліквідності лише у двох точках (на початку року та наприкінці звітної періоду), що робить такий прогноз дуже нестійкими не є точними прогнозом динаміки платоспроможності. Надійний результат дає лінійний тренд протягом 4 чи більше циклів.

Коефіцієнт втрати платоспроможності – відображає можливість погіршення платоспроможності підприємства через 3 місяці.

Формула для розрахунку цього показника виглядає так:

$$K_{\text{вп}} = \frac{K_{\text{плк}} + \frac{3}{T}(K_{\text{плк}} - K_{\text{плп}})}{K_{\text{норм}}}, \quad (1.3)$$

де, $K_{\text{вп}}$ – коефіцієнт втрати платоспроможності підприємства.

Якщо коефіцієнт втрати платоспроможності менше 1, що свідчить про реальний ризик втрати платоспроможності підприємствам, це має вирішальне значення. За поточної динаміки коефіцієнта поточної ліквідності, що склався

через 3 місяці з початку звітнього року, його значення може знизитися до 2 і стати незадовільним.

Коефіцієнти платоспроможності вимірюють здатність підприємства погашати довгостроковий борг і відсотки цього боргу. Коефіцієнт платоспроможності як частина аналізу фінансових коефіцієнтів допомагає власнику бізнесу визначити шанси на виживання компанії. Коефіцієнти платоспроможності іноді плутають із коефіцієнтами ліквідності.

Обидва оцінюють фінансовий стан компанії. Однак коефіцієнт платоспроможності вимірює довгостроковий борг компанії, оцінюючи її довгостроковий борг та відсотки по ньому; ліквідність визначає короткострокову здатність підприємства покривати поточні зобов'язання та швидко конвертувати активи у кошти.

Коефіцієнт платоспроможності є привабливим для довгострокових кредиторів та акціонерів. Ці групи зацікавлені у здоров'ї та виживанні компаній. Іншими словами, коефіцієнти платоспроможності повинні довести, що компанії можуть обслуговувати свої борги або виплачувати відсотки по кредиту, і навіть погашати основну суму.

Коефіцієнт платоспроможності також допомагає власнику бізнесу уникнути зниження рівня, що може призвести до потенційного банкрутства. У міру того, як ставлення боргу до активів зростає, ймовірність банкрутства також зростає, оскільки компанія все більше фінансується за рахунок заборгованості, а не джерела капіталу.

Існує кілька різних показників платоспроможності, деякі з яких є технічними та в основному використовуються для корпоративних аудиторів або аналітиків, інші легко оцінюються та становлять особливий інтерес для професійних бухгалтерів, власників бізнесу та акціонерів. Ось деякі з цих ключових показників платоспроможності.

Відношення загального боргу до сукупних активів показує, яка частина бази активів підприємства фінансується з допомогою боргу. Якщо коефіцієнт

заборгованості фірми 0,5 це означає, що зобов'язання становлять 50% від власного капіталу, капітал підприємства вдвічі перевищує її борг.

Співвідношення акцій пояснює, скільки компанія винна своїм інвесторам. Коефіцієнт капіталу розраховується шляхом розподілу загального капіталу на загальні активи. Він відповідає на ключове, але дуже важливе питання: скільки залишиться для інвесторів, якщо компанія піде з бізнесу після виконання всіх своїх зобов'язань.

Отримані відсотки вимірюють здатність підприємства виконувати свої довгострокові боргові зобов'язання. Це залежить від розподілу корпоративного доходу від податку на прибуток та прибуткового податку (зазвичай зменшуваного на ЕВІТ (Earnings Before Interest and Taxes) – прибуток до відрахування відсотків та податків) від процентних витрат за довгостроковим боргом.

Щоб оцінити коефіцієнт платоспроможності компанії, необхідно порівняти його із середнім показником по галузі. Один з швидких способів отримати оцінку ліквідності компанії – порівняти їх з аналогічним співвідношенням для деяких домінуючих гравців на ринку діяльності компанії.

Відносно незначне відхилення співвідношення домінуючих гравців показує обмежену платоспроможність, що викликатиме побоювання для підприємства.

Виявивши за допомогою аналізу ліквідності та платоспроможності всі проблеми та причини неплатоспроможності чи неліквідності, підприємство може усунути ситуацію, що виникла. Існує значна кількість різних заходів, щоб збільшити ліквідність і платоспроможність підприємства, поліпшивши цим його фінансове становище. Підприємству необхідно стежити за витратами, потрібно стимулювати обсяги продажу, наприклад, за рахунок зниження ціни та підвищення якості продукції, можливий продаж зайвого обладнання та матеріалів [43, с. 34]. Також причинами неплатоспроможності можуть стати неефективне управління із заборгованостями, невчасна оплата послуг

постачальників та підрядників. При правильному управлінні заборгованістю фінансовий стан організації не погіршуватиметься. Крім того, аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства попередить про ризик банкрутства організації, та зможе допомогти виявити причини виникнення цього ризику та усунути цю проблему.

Таким чином, відмова від кредитів та позик, а також підвищення прибутку, підвищить платоспроможність та фінансову стійкість компанії, покращить фінансовий стан підприємства. У цілому нині, фінансова стійкість, фінансовий стан підприємства значною мірою залежить від ефективності застосування всіх видів активів, від швидкості обороту коштів, вкладених у поточні активи. Платоспроможність і ліквідність підприємства надають величезний вплив на фінансовий стан, на його діяльність надалі. Тому необхідно регулярно проводити аналіз ліквідності та платоспроможності, здійснювати контроль за платіжними обов'язками організації.

РОЗДІЛ II

АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ТОВ «АТЛАНТІК ФАРМЗ II»

2.1. Фінансово-економічна характеристика діяльності підприємства

Сільськогосподарське підприємство ТОВ «Атлантік Фармз II» створене і діє у відповідності до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», Цивільного і Господарського кодексів, Статуту господарства, Законодавства про землю.

Метою діяльності господарства є виробництво сільськогосподарської продукції, розширення товарного ринку сільськогосподарської продукції, отримання законного прибутку шляхом виконання поставлених перед ним завдань, які входять до його правоздатності.

Головна мета ТОВ «Атлантік Фармз II» – виробництво продукції сільського господарства для задоволення потреб ринку.

Основним пріоритетним видом діяльності підприємства є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Стратегічною метою діяльності ТОВ «Атлантік Фармз II» є:

- забезпечити високу якість виробленої сільськогосподарської сировини і продуктів переробки;
- збільшити ефективність ТОВ «Атлантік Фармз II»;
- підвищити продуктивність і забезпечити стабільне економічне зростання врожайності;
- збільшити виробництво і асортимент готової продукції, забезпечити її високу конкурентоспроможність.

Розглянемо стан земельних ресурсів ТОВ «Атлантік Фармз II» та а проаналізуємо як змінювалась їх площа протягом трьох останніх років (табл. 2.1).

За досліджуваний період в загальному у досліджуваному господарстві не відбулось суттєвих змін у структурі землекористування. Загальна земельна площа збільшилась на 13,9%. Деяко зменшилася кількість земель, яку займають дороги. По усіх інших показниках бачимо зростання.

Таблиця 2.1

**Динаміка земельних ресурсів ТОВ «Атлантик Фармз II»
за період 2021-2023 рр.**

Угіддя	2021		2022		2023		2023 до 2021, %
	Площа, га	Структура, %	Площа, га	Структура, %	Площа, га	Структура, %	
Земельна площа	4218,4	100	4578,3	100	4771,3	100	113,1
Сільськогосподарські угіддя	4096,1	97,1	4468,4	97,6	4666,3	97,8	113,9
в т. ч. рілля	3843,0	91,1	4001,4	87,4	4170,1	87,4	108,5
дороги	80,1	1,9	73,3	1,6	66,8	1,4	83,4
інше	173,0	4,1	393,7	8,6	429,4	9,0	248,2
Рілля в короткостроковому користуванні	3805,0	90,2	3964,8	86,6	4136,7	86,7	108,7

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Аналізуючи виробничо-господарську діяльність підприємства важливо визначити його спеціалізацію. Так, ТОВ «Атлантик Фармз II» спеціалізується на продукції рослинництва, що є характерним для даної зони (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Розмір та структура товарної продукції ТОВ «Атлантик Фармз II»
у 2021-2023 рр.**

Назва продукції	2021		2022		2023	
	Вартість, тис. грн.	Структура, %	Вартість, тис. грн.	Структура, %	Вартість, тис. грн.	Структура, %
Зернові	366291,5	47,5	512870,2	52,2	897686,9	58,0
Горох	89452,2	11,6	118883,7	12,1	47979,8	3,1
Соняшник	140347,5	18,2	135586,4	13,8	287878,9	18,6
Інша продукція рослинництва	0	0	0	0	20120,6	1,3
Разом по рослинництву	596091,2	77,3	254470,1	100	1205686,4	71,0

Продукція допоміжних виробництв	128009,2	16,6	0	0	312642,7	20,2
Реалізація робіт і послуг	47039,6	6,1	0	0	29406,9	8,8
Разом по господарству	771140	100,0	982510	100,0	1547736	100,0

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Як видно із табл. 2.4 у структурі товарної продукції значний відсоток займає продукція рослинництва, що у сумі у 2023 році становило 71%.

В структурі управління не передбачено посади спеціалістів з маркетингу, підбору і підготовки кадрів та юриста-консультанта. Тому така структура управління виробництвом, на наш погляд, не відповідає сучасним вимогам ринкового регулювання. В основу такої моделі управління виробництвом покладений принцип централізації управління виробництвом та використання в регулятивній діяльності переважно адміністративних методів.

В умовах ринкових відносин система збуту продукції припускає використання такої стратегії, яка передбачає вибір економічно ефективних каналів просування продукції, а також безпосередній її розподіл. Останніми роками зазнали істотну зміну ланцюжка просування сільськогосподарської продукції і продовольства від виробника до кінцевого споживача.

Проведемо оцінку господарської діяльності ТОВ «Атлантик Фармз II» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Основні економічні показники ТОВ «Атлантик Фармз II»
за 2021-2023 рр.**

Показник	Роки			Зміна 2023/2021	
	2021	2022	2023	+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	23031,0	29794,2	36338,2	+13307,2	27,8
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	11868,3	19403,5	26923,5	+15055,2	126,9
Середньорічна вартість активів, тис. грн	36215,4	46786,3	56895,5	+20680,1	57,1
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	38	35	32	-6	-15,7
Чистий фінансовий результат, тис. грн	11069,3	10520,8	9880,6	-1188,7	-10,7

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Аналізуючи дані табл. 2.3, варто відмітити, що чистий дохід від реалізації збільшився на 13307,2 тис. грн. і у 2023 р. склав 36338,2 тис. грн. Собівартість також збільшилася з 11868,3 тис. грн у 2021 р. до 26923,5 тис. грн. у 2023 р. Зросла і середньорічна вартість активів з 36215,5 тис. грн у 2021 р. до 56895,5 тис. грн. у 2023 р. Усе це призвело до збільшення чистого фінансового результату протягом досліджуваного періоду на 629351 тис. грн., що пов'язано з значним ростом обсягів реалізації.

Чисельність персоналу підприємства станом на досліджуваний період складає 32 особи. Така ситуація вплинула на продуктивність праці за досліджуваний період, яка демонструє зростання із 606 тис. грн/ос. у 2021 р. до 1135 тис. грн/ос у 2023 р.

Далі проведемо аналіз майна ТОВ «Атлантик Фармз II». Даний аналіз проведемо у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз майна ТОВ «Атлантик Фармз II» за 2021-2023 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
	2021	2022	2023	+/-	%
	Всього майна, тис. грн.	36215,4	46786,3	56895,5	+20680,1
1.Необоротні активи тис. грн.	17659,6	17634,9	19240,7	+1581,1	9,0
У % до майна	48,5	37,7	33,8	-14,7	-30,3
2.Оборотні активи тис. грн.	18555,8	29151,4	37654,8	+19099	102,9
У % до майна	51,5	62,3	66,2	+14,7	28,5
2.1.Запаси тис. грн.	17585,0	26902,3	25877,5	+8292,5	47,2
У % до ОА	94,7	92,2	68,7	-26,0	-27,5
2.2.Дебіторська заборгованість тис. грн.	833,4	2098,6	5319,8	+4486,4	538,3
У % до ОА	4,5	7,2	14,1	+9,6	21,3

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Як бачимо, усі показники демонструють позитивну динаміку. Станом на 2023 р. майно ТОВ «Атлантик Фармз II» зросло на 20680,1 тис. грн (з 36215,4 тис. грн. до 56895,5 тис. грн.). Найбільшу частку у майні займають оборотні активи, 51,5% у 2021 р., 62,3% у 2022 р. та 66,2% у 2023 р.

Щодо оборотних активів, то у їх структурі найбільша частка припадає на грошові запаси, їх сума коливалася і на кінець досліджуваного періоду склала 25877,5 тис. грн.

Проведемо аналіз джерел формування фінансування активів ТОВ «Атлантик Фармз ІІ» за допомогою табл. 2.5.

Таблиця 2.5

**Оцінка складу, структури та динаміки джерел фінансування активів
ТОВ «Атлантик Фармз ІІ» за період 2020-2022 рр**

Показник	Роки			Відхилення 2020 р. до 2022 р	
	2020	2021	2022	+/-	%
	Всього майна, тис. грн.	36215,4	46786,3	56895,5	+20680,1
Власний капітал тис. грн.	35976,0	46488,9	56369,6	+20393,6	56,7
У % до майна	99,3	99,4	99,1	+20393,6	56,7
Власний оборотний капітал тис. грн.	21658,7	28854,0	37128,9	-0,2	-0,2
У % до ВК	60,2	62,1	65,9	+15470,2	71,4
Поточні зобов'язання тис. грн	239,4	297,4	525,9	+5,7	9,5
Кредиторська заборгованість тис. грн.	5,6	0	0	+286,5	119,7
У % до ПЗ	2,3	0	0	0	0

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Як показують розрахунки табл. 2.5 джерела фінансування підприємства зросли за 2021-2023 рр. на 57,1%. Зменшення відбулося за рахунок збільшення власного майна у 2023 р. до величини 56369,6 тис. грн (56,7%), а також поточних зобов'язань на 9,5% у порівнянні з 2021 р.

У структурі джерел фінансування активів ТОВ «Атлантик Фармз ІІ» переважає власний капітал, величина якого несуттєво зменшилася до 99,1%.

Наступним кроком буде аналіз фінансової стійкості ТОВ «Атлантик Фармз ІІ» (табл. 2.6)

Таблиця 2.6

**Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Атлантик Фармз II»
у 2021-2023 рр.**

Показник	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
	2021	2022	2023	+/-	%
	Пасив, тис. грн.	36215,4	46786,3	56895,5	+20680,1
Власний капітал, тис. грн.	35976,0	46488,9	56369,6	+20393,6	56,7
Позиковий капітал, тис. грн.	0	0	0	0	0
Власний оборотний капітал, тис. грн.	21658,7	28854,0	37128,9	+15470,2	71,4
Оборотні активи, тис. грн.	18555,8	29151,4	37654,8	+19099	102,9
Коефіцієнт автономії	0,59	0,62	0,64	+0,05	-
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,59	0,62	0,64	+0,05	-
Коефіцієнт фінансової заборгованості	0,01	0,01	0,01	0	-
Коефіцієнт маневрування	0,60	0,62	0,66	+0,06	-
Коефіцієнт покриття оборотних активів	77,5	98,0	71,6	-5,9	-

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Отже, відповідно до розрахунків табл. 2.6, ТОВ «Атлантик Фармз II» не залежить від позикових коштів і здатне фінансувати 64% активів за рахунок власних коштів в 2023 р., що на 5% більше значення 2021 р.

Важливим моментом у діяльності будь-якого підприємства є оцінка його прибутковості, яку представимо у вигляді табл. 2.7.

Таблиця 2.7

**Динаміка прибутковості ТОВ «Атлантик Фармз II» за період 2021-
2023 рр**

Показники	2021	2022	2023	Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
				+/-	%
Чистий дохід від реалізації товарів, тис. грн.	23031,0	29794,2	36338,2	+13307,2	27,8
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	11868,3	19403,5	26923,5	+15055,2	126,9
Собівартість, в % до виручки	51,5	65,1	74,1	+22,6	43,9
Фінансові результати до оподаткування, тис. грн.	11069,3	10520,8	9880,6	-1188,7	-10,7
Прибуток до оподаткування, в % до виручки	48,1	35,3	27,2	-20,9	-43,5
Чистий прибуток, тис. грн.	11069,3	10520,8	9880,6	-1188,7	-10,7

Отже, відповідно із розрахунками табл. 2.7, показники фінансово-господарської діяльності ТОВ «Атлантик Фармз II» мають тенденцію зростання фінансового результату. Так, чистий дохід від реалізації продукції за 2023 рік склав 36338,2 тис. грн., що на 13307,2 тис. грн. (27,8%) більше, ніж за аналогічний період 2021 року. Собівартість реалізованої продукції за 2023 рік склала 26923,5 тис. грн., що на 15055,2 тис. грн. (126,9%) більше, ніж за аналогічний період 2021 року. Підприємство отримало у 2023 році чистий прибуток на суму 9880,6 тис. грн., що на 1188,7 тис. грн. менше, ніж за аналогічний період 2021 року.

Щодо рентабельності, то даний показник демонструє зменшення із величини 48,1% до 27,2%. Однією із причин такого падіння є швидке зростання валової продукції сільського господарства відносно чистого доходу від реалізації. Це, насамперед пов'язано із тим, світові ціни на сільськогосподарську сировину знизилися, а вітчизняні виробники досить чутливі до світової кон'юнктури. Серед інших причин варто назвати такі, як подорожчання мінеральних добрив, високе мито на їх ввезення. До сьогодні триває дискусія навколо законопроекту, який би дозволив ввозити в Україну дослідні зразки засобів захисту рослин без реєстрації у країні-виробнику для їх випробування.

Разом із тим, фінансово-господарські показники ТОВ «Атлантик Фармз II» за аналізований період свідчать про задовільне функціонування, а ТОВ «Атлантик Фармз II» демонструє стабільний фінансовий стан підприємства, про що свідчать відповідні показники.

2.2. Аналіз платоспроможності та ліквідності ТОВ «Атлантик Фармз II»

Платоспроможною є організація, яка має можливість без порушень договірних умов виконувати графік погашення заборгованості перед своїми кредиторами. А основними ознаками платоспроможності є: наявність в

достатньому обсязі коштів на розрахунковому рахунку і відсутність простроченої кредиторської заборгованості. Підприємство вважається платоспроможним, якщо у нього немає простроченої заборгованості постачальникам, за банківськими позичками та інших розрахунках

Сформуємо групи активів ТОВ «Атлантик Фармз ІІ» за рівнем ліквідності активів (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Активи ТОВ «Атлантик Фармз ІІ» за ступенем їх ліквідності за 2021-2023 рр., тис. грн.

Показник	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021	
	2021	2022	2023	+/-	%
A1	79,5	150,5	6457,5	+6378,0	8022,6
A2	891,3	2098,6	5319,8	+4428,5	496,8
A3	17585,0	26902,3	25877,5	+8292,0	47,1
A4	17659,6	17634,9	19240,7	+1581,1	8,9
Баланс	36215,4	46786,3	56895,5	+20680,1	57,1

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Аналізуючи дані, наведені в табл. 2.10, можна зробити висновки про склад активів ТОВ «Атлантик Фармз ІІ» за ознакою ліквідності. Так, найбільшу частку у структурі активів у 2021-2023 рр. займають повільноліквідні активи (A3). Протягом аналізованих років вони склали найбільшу частину активів. Варто зазначити, абсолютно ліквідні активи на підприємстві мають досить незначну частину.

Крім того, хоча обсяг важко реалізованих активів підприємства збільшується в абсолютному значенні, проте їх частка в структурі активів підприємства зменшується з кожним роком.

Порівняння відповідних статей активу з відповідними статтями пасиву дає можливість визначити рівень ліквідності балансу підприємства, тому згрупуємо пасиви, об'єднаними за термінами їхнього погашення (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

**Пасиви ТОВ «Атлантик Фармз ІІ» за ступенем їх ліквідності
за 2021-2023 рр., тис. грн.**

Показник	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021	
	2021	2022	2023	+/-	%
П1	239,4	1702,6	525,9	+286,5	119,6
П2	0	0	0	0	0
П3	0	0	0	0	0
П4	35976,0	48488,9	56369,6	+20393,6	56,6
Баланс	36215,4	46786,3	56895,5	+20680,1	57,1

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Аналізуючи дані, наведені в табл. 2.11, можна зробити висновки про склад зобов'язань підприємства за терміновістю оплати. Найбільшу частину у складі пасивів підприємства займають постійні пасиви (П4), абсолютне значення яких значно зросло протягом аналізованих 2021-2023 рр.

Причиною такої тенденції є збільшення власного капіталу. В нашому випадку це може свідчити про збільшення суми нерозподіленого прибутку.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що баланс підприємства не можна вважати абсолютно ліквідним, бо перша та третя нерівності не виконуються (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Атлантик Фармз ІІ» за 2021-2023рр.

Види активів	Роки		
	2020	2021	2022
A1 > П1	-	-	-
A2 > П2	+	+	+
A3 > П3	+	+	+
A4 < П4	-	-	-

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Виходячи з даної таблиці, можна сказати, що невиконання першого зіставлення свідчить про неплатоспроможність організації на момент складання

балансу. У ТОВ «Атлантик Фармз ІІ» недостатньо для покриття найбільш термінових зобов'язань абсолютно і найбільш ліквідних активів.

Для даного аналізу також необхідним буде визначення ліквідності підприємства. Показники ліквідності представимо у вигляді табл. 2.11

Таблиця 2.11

**Динаміка показників ліквідності ТОВ «Атлантик Фармз ІІ»
за період 2021-2023 рр**

Показник	Роки			Відхилення 2023 рю до 2021 р.	
	2021	2022	2023	+/-	102,9
	Оборотні активи, тис. грн.	18555,8	29151,4	37654,8	+19099
Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	29,0	150,5	6457,5	+6428,5	47,2
Запаси, тис. грн.	17585,0	26902,3	25877,5	+8292,5	119,7
Поточні зобов'язання тис. грн.	239,4	297,4	525,9	+286,5	-
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,12	0,51	12,27	+12,15	-
Коефіцієнт швидкої ліквідності	4,06	7,56	16,70	+12,64	-
Коефіцієнт загальної ліквідності	77,5	98,0	71,6	-5,9	

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Дані, наведені в табл. 2.13, показують наступне. Поточні активи в достатній мірі забезпечують короткострокові зобов'язання. Про це свідчить коефіцієнт загальної ліквідності, який у 2022 р. становить 71,6. Цей показник ТОВ «Атлантик Фармз ІІ» є понад межами нормативного значення, тобто існує розрив між оборотними активами і поточними зобов'язаннями, і підприємство може використати їх для поточної діяльності.

Основною метою управління фінансовим потенціалом підприємства, що здійснюється в рамках фінансового менеджменту, є забезпечення ефективного функціонування підприємства за допомогою впливу на його фінансові ресурси. Однією з таких характеристик фінансової стійкості вважається рівень покриття запасів та витрат за рахунок різних джерел фінансування. Порушення співвідношення величини джерел фінансування і обсягу оборотних коштів свідчить про втрату рівня фінансової стійкості.

Розрахуємо показники прибутку і рентабельність діяльності ТОВ «Атлантик Фармз ІІ» на основі звітності (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

**Показники рентабельності діяльності ТОВ «Атлантик Фармз ІІ»
за 2021-2023 рр.**

Показник	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021, +/-
	2021	2022	2023	
Чиста дохід від реалізації продукції, тис грн	23031,0	29794,2	36338,2	+13307,2
Чистий прибуток, тис. грн	11069,3	10520,8	9880,6	-1188,7
Рентабельність продажу, %	48,0	35,3	27,1	-20,9
Середньорічна вартість активів, тис. грн	36215,4	46786,3	56895,5	+20680,1
Рентабельність активів, %	30,5	22,4	17,3	-13,2
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн	35976,0	48488,9	56369,6	+20393,6
Рентабельність власного капіталу, %	30,7	21,6	17,5	-13,2

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Показник, який показує яку частину виручки підприємства складає прибуток, характеризує рентабельність продажів. Розрахунки табл. 2.14 свідчать, що рентабельність продажу за період 2021-2023 рр. знизилася і на кінець 2023 р. склала 27,1%.

Рентабельність активів склала в 2023 р. 17,3%, а це на 13,2% нижче, ніж у 2021 р., коли велична даного показника склала 30,5%. Таке зменшення рівня рентабельності активів свідчить про нагромадження активів та про спадаючий попит на продукцію підприємства.

Відповідно до розрахунків, рентабельність власного капіталу в 2021 р. складає 30,7%, у 2022 р. – 21,6%, у 2023 р. – 17,5%. За досліджуваний період відбулося зменшення показника на 13,2%. Це означає, що підприємство погіршило свою привабливість для інвесторів.

Своєчасне отримання якісної інформації про фінансовий стан організації дозволяє знаходити шляхи вирішення фінансових проблем, передбачити кризові явища в національній економіці, тим самим сприяючи зміцненню фінансової стійкості економічного суб'єкта. У зв'язку з цим важливу роль в даній ситуації

відіграє оцінка прогнозу несприятливого фінансового стану організації для виключення вірогідності її банкрутства.

Окрім кількісної оцінки, варто провести аналіз якісних показників, котрі мають безпосередній вплив на рівень кредитоспроможності ТОВ «Атлантік Фармз II». Сюди, як правило, відноситься якість менеджменту, історія співпраці з банком, наявність бізнес-плану, частка ринку, розмір і період існування підприємства тощо. В залежності від вибору якісних показників розраховується загальний якісний показник (від 0 до 100 відсотків), при цьому використовують наступну формулу:

$$Y = \frac{(\sum_{i=1}^n w_i Q_i + C)}{D} + A, \quad (2.1)$$

де Q_i – бали по показникам; w_i – відповідні ваги по показникам; C – вільний член; D – коефіцієнт масштабу; A – додаток коригування.

Перелік якісних показників щодо оцінки кредитоспроможності ТОВ «Атлантік Фармз II» зведемо у табл. 2.13.

Таблиця 2.13

**Оцінка якісних показників кредитоспроможності
ТОВ «Атлантік Фармз II»**

Якісний показник	Бал показника
Структура власності	3
Якість менеджменту	5
Розмір і період існування підприємства	4
Якість фінансової звітності	5
Взаємовідносини з покупцями/постачальниками	4
Технології та продукція	1
Доля ринку	2
Ризик галузі промисловості	2
Сезонність, циклічність та потенціал ринку	4
Якість обслуговування боргу та взаємовідносини з Банком	8
Покриття боргу	5
Наявність бізнес-плану	5
Наявність рейтингу присвоєного міжнародною компанією	3

Джерело: складено самостійно

Підставивши дані у формулу 2.1 отримаємо наступне:

$$Y = \frac{(48,5-7,5)}{50} \times 100 + 15\% = 94,3\%$$

Проведені розрахунки свідчать про високий рівень кредитоспроможності ТОВ «Атлантик Фармз II».

Важливим моментом у дослідженні діяльності ТОВ «Атлантик Фармз II» є обчислення ймовірності настання дефолту на основі формули:

$$PD = PD_{min} + (1 - Y)(PD_{max} - PD_{min}), \quad (2.2)$$

де PD_{max} – верхня межа діапазону значень дефолту для відповідного фінансового класу, PD_{min} – нижня межа, Y – загальний якісний показник.

Отримаємо наступне:

$$PD = 0,01 + (1 - 0,94)(0,019 - 0,01) = 0,00069$$

У відсотковому вираженні ймовірність виникнення дефолту складає 0,069%.

Даний показник свідчить про досить низький рівень можливості виникнення дефолту та підкріплює отримані результати щодо високого рівня кредитоспроможності ТОВ «Атлантик Фармз II».

2.3. Вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на рівень ліквідності ТОВ «Атлантик Фармз II»

Платоспроможність підприємств формується не лише під дією конкретно визначених чинників господарського середовища, але й під впливом не передбачуваних, важкопрогнозованих як економічного, так і неекономічного характерів.

Виявлення впливу чинників необхідне для знаходження способів поліпшення рівня платоспроможності та своєчасного усунення невідповідностей у фінансовій діяльності підприємств.

Підприємство вважається платоспроможним, якщо його вільні кошти, короткострокові фінансові вкладення покривають його короткострокові зобов'язання.

Платоспроможність будь-якого підприємства схильне до безлічі негативних впливів, які в якийсь момент досягають своєї «критичної маси». Потім ці впливи трансформуються в неплатоспроможність, що неминуче призводить промислове підприємство до банкрутства. Щоб вижити в умовах ринкової економіки і недопустити банкрутства підприємств, потрібно добре знати, як керувати фінансами, якою повинна бути структура капіталу по складу і джерелам утворення, яку частку повинні займати власні кошти, а яку – позикові. Усунення негативних чинників дозволить суб'єктам товарно-грошових відносин уникати пов'язаних з неплатоспроможністю конфліктів [50, с. 636].

Також чинники, що впливають на платоспроможність підприємств класифікують за такими двома основними групами - зовнішні та внутрішні (рис. 1.2). На рівень платоспроможності підприємств машинобудування впливають різноманітні чинники, найважливішими з них І.І. Хільська та О.С. Палак визначають [47]:

1. Розмір наявних грошових коштів підприємств. Але величина залишків грошових коштів на рахунках підприємства не повинна перевищувати розміри, необхідні для здійснення нормального процесу господарської діяльності, тому що надмірне їх зростання свідчить про неефективне управління коштами, що може негативно позначитись на результатах діяльності підприємства.

2. Здатність забезпечувати утворення грошових потоків. Грошові потоки включають кошти в касі та на рахунках у банках, які можуть бути використані для поточних операцій. Еквівалентами грошових коштів є короткострокові фінансові інвестиції, які можуть бути вільно конвертованими у певну суму коштів і мають незначний ризик щодо зміни вартості. Такими еквівалентами, як правило, є високоліквідні інвестиції в цінні папери на строк, що не перевищує 3

місяці. Аналіз руху потоків грошових коштів дозволяє робити висновки про можливість внутрішнього самофінансування і найефективніше їх використання.

3. Раціональне управління дебіторською і кредиторською заборгованістю підприємств. Підприємство повинно суворо слідкувати за строками погашення дебіторської заборгованості, не допускати її прострочення, застосовуючи до порушників фінансові санкції; визначити для себе найоптимальнішу політику кредитування покупців та залучення товарних кредитів. Позитивним фактором є скорочення періоду обороту дебіторської заборгованості. Потрібно дотримуватись такого періоду погашення кредиторської заборгованості, щоб максимально скористатись нею і вчасно її сплатити.

4. Зменшення середніх розмірів його матеріальних запасів за рахунок їх найоптимальнішого використання, реалізації зайвих тощо, якщо це не є перешкодою для нормального ходу діяльності підприємства. Скорочення періодів обороту запасів і грошових коштів підприємства підвищує рівень його платоспроможності.

5. Політика фінансування активів підприємств. Вона виявляється в оптимізації обсягу і складу фінансових джерел їх формування з позиції забезпечення ефективного використання власного та позикового капіталу.

З метою об'єктивної оцінки платоспроможності підприємства при виявленні відхилень показників оборотності ліквідних коштів необхідно виявити причини їхньої зміни. При виявленні погіршення значень показників слід особливо розібратися у причинах затримок дебіторами оплати продукції і послуг, накопичення зайвих запасів готової продукції, сировини, матеріалів тощо. Ці причини можуть бути зовнішніми, які більш-менш не залежать від аналізованого підприємства, а може бути і внутрішніми. Але насамперед необхідно обчислити названі вище коефіцієнти ліквідності, визначити відхилення в їх рівні та розмір впливу на них різних факторів.

Суть аналізу впливу факторів на рівень поточної ліквідності полягає у наступному. Виходячи з формули коефіцієнта поточної ліквідності, що

характеризує загальну ліквідність підприємства, на останню впливають два основних фактори: поточні активи та поточні зобов'язання (рис. 2.1).

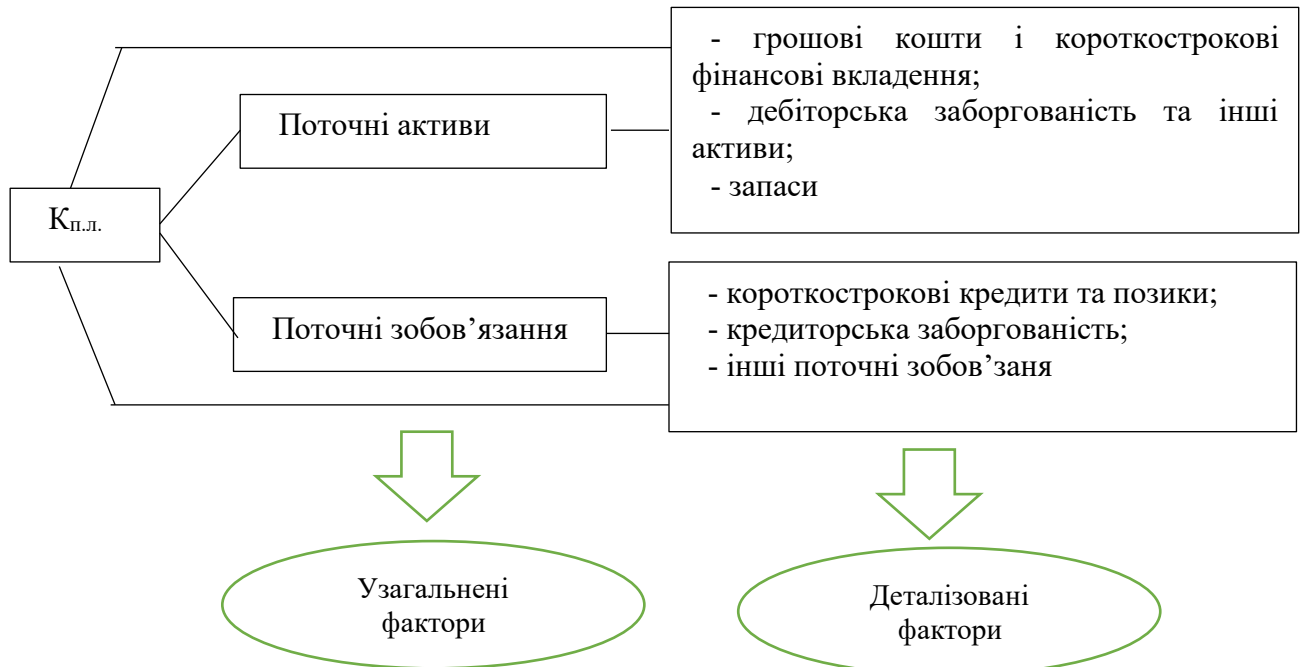

Рис. 2.1. Вплив узагальнених і деталізованих факторів на загальну (поточну ліквідність)

Джерело: складено самостійно

Кожен із факторів складається з комплексу статей балансу. Так, поточні активи представлені грошовими коштами, короткостроковими фінансовими інвестиціями, дебіторською заборгованістю, запасами та іншими короткостроковими видами майна. Поточні зобов'язання, у свою чергу, складаються з короткострокових кредитів та позик, кредиторської заборгованості та інших поточних зобов'язань. Отже, перелічені статті активу та пасиву балансу також надають вплив на стан ліквідності, тому їх можна вважати деталізованими факторами.

Проведемо розрахунок узагальнюючих факторів на коефіцієнт поточної ліквідності (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Розрахунок узагальнюючих факторів на коефіцієнт поточної ліквідності ТОВ «Атлантик Фармз II» у 2022-2023 рр.

Показник	На початок року	При ПА на початок року і ПЗ на кінець року	На кінець року	Відхилення, +/-	У т.ч. за рахунок зміни	
					ПА	ПЗ
Поточні активи (ПА), тис. грн	29151,4	29151,4	37654,8	+8503,4	-	-
Поточні зобов'язання (ПЗ), тис. грн	297,4	525,9	525,9	+228,5	-	-
Коефіцієнт поточної ліквідності	98,0	55,4	71,3	-26,7	15,9	-42,6

Джерело: складено за матеріалами підприємства

За даними табл. 2.16, позитивний вплив на зниження коефіцієнта поточної ліквідності здійснив абсолютний приріст короткострокових активів, за рахунок яких він збільшився на 15,9 пунктів (71,3 – 55,4). Негативний вплив на зміну аналізованого показника здійснило збільшення короткострокових зобов'язань на 228,5 тис. грн, що призвело до зменшення на 42,6 пункти (55,4 – 98,0).

Для оцінки впливу деталізованих факторів на зміну рівня коефіцієнта поточної ліквідності необхідно визначити коефіцієнти пайової участі.

Коефіцієнт пайової участі для статей:

- короткострокових активів ($K_{\text{дуПА}}$) – $0,00186 = (15,9 / 8503,4)$;
- короткострокових зобов'язань ($K_{\text{дуПЗ}}$) – $-0,186 = (-42,6 / 228,5)$

Проведемо розрахунок впливу деталізованих факторів на зміну рівня коефіцієнта поточної ліквідності (табл. 2.15).

З наведених розрахунків видно, що позитивний вплив на коефіцієнт поточної ліквідності здійснили приріст дебіторської заборгованості на 3221,2 тис. грн, за рахунок чого він підвищився на 5,9 пунктів, та приріст грошових

коштів на 6407,0 тис. грн, що призвело до збільшення показника ліквідності на 11,9 пункти.

Таблиця 2.15

**Розрахунок впливу деталізованих факторів на зміну рівня
коефіцієнта поточної ліквідності**

Фактор	Розрахунок	Рівень впливу фактора
Зміна поточних активів, усього, у т.ч.	71,3 – 55,4	15,9
- грошових коштів	6407,0 × 0,00186	11,9
- дебіторської заборгованості і поточних платежів	3221,2 × 0,00186	5,9
- запасів	-1024,8 × 0,00186	-1,9
Зміна поточних зобов'язань, усього, у т.ч.	525,9 – 297,4	228,5
- кредиторської заборгованості	0 – 0	0
- кредитів та займів	0 – 0	0
- інших поточних зобов'язань	525,9 – 297,4	228,5

Джерело: складено за матеріалами підприємства

Негативний вплив здійснило зниження запасів на 1024,8 тис. грн., в результаті чого коефіцієнт поточної ліквідності знизився на 1,9 пункти. Зростання поточних зобов'язань на 525,9 тис. грн також покращило рівень показника на 228,5 пункти. Відсутність короткострокових кредитів та позик та інших кредиторської заборгованості призвело до підвищення коефіцієнта поточної ліквідності.

Слід зауважити, що сума відхилень деталізованих факторів дорівнює відхиленню, спричиненому узагальненим фактором.

Таким чином, докладно розглянуто один із найважливіших показників фінансової стійкості підприємства — платоспроможність, яка залежить від ліквідності балансу. Разом з тим самим на платоспроможність підприємства значний вплив мають інші чинники. При аналізі платоспроможності важливо комплексно та взаємопов'язано розглянути всі ці фактори, що дозволить об'єктивно оцінити фінансове становище аналізованого підприємства.

РОЗДІЛ III

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТОВ «АТЛАНТІК ФАРМЗ II»

3.1. Рекомендації щодо оптимізації грошових потоків ТОВ «Атлантик Фармз II»

Процес управління грошовими потоками кожного підприємства, що займається виробничо-господарською діяльністю, вимагає особливої уваги та ретельного аналізу. Стан більшості підприємств можна назвати фінансово нестійким унаслідок неорганізованості фінансової системи, відсутності взаємозв'язку структурних підрозділів, невизначеності їх функцій, а також наявності некваліфікованих працівників. У такому разі, недоцільно говорити про ефективне використання коштів

В умовах великої теоретичної бази та різноманіття практичних рекомендацій можна забезпечити перехід на новий якісний рівень прогнозування грошових потоків шляхом створення методики, що оцінює вплив заходів та подій на рух коштів. Це дозволить розраховувати очікувані значення відповідних показників, визначати доцільність заходів та оцінювати наслідки подій, що призведе до значного підвищення ефективності прийнятих рішень.

Методика включає кілька етапів, котрі послідовно описують функціональний зміст діяльності у рамках фінансового управління:

1. Розробка системи управління грошовими потоками.
2. Аналіз вихідного стану грошових потоків.
3. Оптимізація грошових потоків підприємства.
4. Забезпечення контролю над рухом коштів.

Розглянемо кожен етап докладно, позначаючи ключові моменти.

Перший етап заснований на формулюванні керівниками основних цілей та завдань для досягнення ефективного процесу управління грошовими потоками

та побудову його організованої системи. При цьому необхідно враховувати проблеми, пов'язані з процесом управління потоками, та визначити способи їх усунення. Для досягнення поставленої мети необхідно скласти приблизний перелік основних критеріїв управління грошовими потоками. Цей етап також передбачає розробку комплексної класифікаційної характеристики фінансових потоків, що дозволяє надавати оцінку та вибирати сферу управлінського впливу. За допомогою класифікації можливо спрямовано враховувати, аналізувати та планувати грошові потоки

Крім того, основним є обчислення можливих надходжень та вибуття коштів у майбутньому. Розрахунки притоків, відтоків і чистих грошових потоків (надлишку/нестачі) виробляються по підперіодах.

Створення взаємозалежних підрозділів, які відповідають за надання інформації, аналіз, планування та контроль грошових потоків, закріплення цих функцій за бухгалтерським, плановим відділами та фінансово-аналітичною службою, також властиві етапу розробки системи грошових потоків.

Другий етап передбачає визначення внутрішніх та зовнішніх джерел інформації для аналізу стану грошових потоків Основні внутрішні джерела даних перебувають у формах фінансової звітності, що складаються бухгалтерією. Зовнішніми джерелами інформації є дані, що отримуються від економічного відділу та фінансово-аналітичної служби.

Проведення вертикального та горизонтального аналізу грошових потоків фірми з урахуванням даних фінансової звітності – важлива частина всього етапу. При горизонтальному аналізі розраховуються аналітичні показники кожної аналітичної статті (за формою №1 бухгалтерської звітності) в абсолютних змінах. Вертикальний аналіз ґрунтується на структурних змінах у надходженні та витрачанні коштів.

Також на даному етапі визначається система факторів, що впливають на грошові потоки підприємства, тобто визначаються особливості руху капіталу та

особливості функціонування самої організації. Це дозволяє виявити об'єкти управлінського впливу.

Фінансовий стан підприємства та ступінь його платоспроможності оцінюються обчисленнями показників чистого грошового потоку, ліквідності, оборотності, ефективності грошових потоків, а також здійсненням порівнянь результатів розрахунків із граничними верхніми та нижніми межами.

Третій етап характеризується оцінкою достатності чистого грошового потоку та розрахунком оптимального залишку коштів. Значення цих двох параметрів дуже велике, оскільки, наприклад, величина чистого грошового потоку є головним показником результату руху капіталу на підприємстві, хоча позитивне значення даного показника не говорить про те, що в майбутньому підприємство буде також платоспроможним. Тому необхідний розрахунок раціонального залишку коштів.

Четвертий етап передбачає спостереження та контроль за виконанням управлінських рішень щодо грошових потоків, реалізацією фінансових завдань, розробкою оперативних рішень щодо стабілізації фінансового стану підприємства, коригуванням політики управління грошовими потоками у зв'язку із впливом на них тих чи інших чинників.

Якщо під час аналізу фінансової складової діяльності організації величина чистого грошового потоку негативна, то необхідно здійснити на практиці наступну схему роботи (рис. 3.1).

Рис. 3.1 План роботи з негативним грошовим потоком

Джерело: складено самостійно

Усі поточні фінансові плани підприємства і його великі господарські операції повинні розроблятися спільно з плануванням грошових потоків по них. Плановані грошові потоки знаходять своє відображення в, так званому, плані надходження і витрачання грошових коштів, що є однією з основних форм поточного фінансового плану. Він необхідний підприємству для прогнозування в часі валового і чистого грошових потоків за різними видами діяльності та забезпечення платоспроможності в наступних планових періодах.

Цей план складається за окремими видами господарської діяльності та по підприємству загалом на майбутній рік з тимчасовими розрізами по місяцях для того, щоб урахувати сезонні коливання грошових потоків підприємства. Незважаючи на те, що деякі передумови плану є слабопрогнозованими, зазвичай він формується у трьох варіантах – «оптимістичному», «реалістичному» і «песимістичному».

Існує кілька послідовних етапів розроблення цього плану.

1. Прогноз надходження і витрачання грошових коштів за поточною діяльністю.

2. Розрахунок планових показників надходження і витрачання грошових коштів за інвестиційною діяльністю (з урахуванням показника ЧГП поточної діяльності).

3. Розроблення планових показників надходження і витрачання грошових коштів за фінансовою діяльністю, що забезпечує джерелами зовнішнього фінансування операційну та інвестиційну діяльність у майбутньому періоді.

4. Прогнозування валового і чистого грошового потоку, а також динаміки залишків грошових коштів по підприємству.

Результати всіх розрахунків фіксуються в плановій таблиці з розрізом позицій за поточною, інвестиційною та фінансовою діяльністю, а також розбиваються на місяці, квартали або беруться за майбутній рік загалом. Оскільки на ТОВ «Атлантик Фармз II» не займається прогнозуванням грошового потоку, а тільки працює зі звітністю, то зробимо прогноз щодо його грошових

потоків за фактичними даними. Для цього складемо орієнтовну табл. 3.1 з трьома варіантами прогнозу.

Таблиця 3.1

Варіанти для складання прогнозу

Операції	Варіанти складання прогнозу		
	Песимістичний	Реалістичний	Оптимістичний
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	як у минулому році	збільшення на 10%	збільшення на 15%
Надходження	20% - за продукцію даного періоду; 80% - за продукцію попереднього періоду	20% - за продукцію даного періоду; 80% - за продукцію попереднього періоду	
Платежі	як у минулому році	збільшення на 5%	збільшення на 6%

Джерело: складено самостійно

Далі складемо прогноз динаміки грошових надходжень та дебіторської заборгованості ТОВ «Атлантик Фармз ІІ» на наступний рік (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Планування прогнозних надходжень та дебіторської заборгованості

Показники	Прогноз
Песимістичний варіант	
Дебітори на початок періоду	56369,6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	40385,7
Надходження грошових коштів від покупців	12741,1
20% - за цей період	2548,22
80% - за попередній період	10192,8
Дебітори на кінець періоду	6325,1
Реалістичний варіант	
Дебітори на початок періоду	56369,6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	44424,2
Надходження грошових коштів від покупців	14015,2
20% - за цей період	2803,0
80% - за попередній період	11212,2
Дебітори на кінець періоду	6388,3

Продовження таблиці 3.2

Оптимістичний варіант	
Дебітори на початок періоду	56369,6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	46443,5
Надходження грошових коштів від покупців	14652,2
20% - за цей період	2930,4
80% - за попередній період	11721,8
Дебітори на кінець періоду	6452,1

Джерело: складено самостійно

Прогноз ґрунтується на стійкому зростанні попиту на послуги підприємства, а також, як і раніше, присутністю високої частки позикового капіталу, що також викликає значні виплати за відсотками та погашення позик і відображається негативними грошовими потоками за поточною та фінансовою діяльністю.

У результаті проведення аналізу було виявлено, що в ТОВ «Атлантик Фармз II» немає стабільності: часом переважає то дефіцит грошових коштів, то тимчасово вільні грошові кошти. Тому для запобігання різким перепадам необхідно розробити комплекс заходів щодо ефективного використання грошових коштів.

Так, висока динаміка грошових потоків та їхня залежність від різноманітних короткострокових чинників вимагає розроблення платіжного календаря або поточного бюджету руху грошових коштів – плану надходження і витрачання грошових коштів на майбутній період часу.

Це дає організації низку переваг:

- стратегічне й тактичне планування, що дає змогу більш детально контролювати виробничий процес;
- бюджетування, тобто об'єктивну оцінку результатів діяльності;
- координацію діяльності різних підрозділів підприємства;
- прогноз грошових потоків для розгляду питань про підвищення ефективності діяльності та стимулювання раціонального використання фінансових ресурсів.

Правильно організована система бюджетування знижує рівень витрат на 10-15%, забезпечує постійну наявність грошей на розрахунковому рахунку підприємства, систематизує витрати, забезпечує відповідність поточної діяльності підприємства його короткостроковим і довгостроковим цілям, виявляє і використовує вільний капітал підприємства, дотримується балансу між рентабельністю і ліквідністю, дисциплінує персонал.

Крім того, важливим етапом управління підприємством є оптимізація грошових потоків. Основа оптимізації платіжного обороту підприємства полягає у збалансованості обсягів позитивного і негативного грошових потоків.

Розробляючи організаційні заходи щодо прискорення залучення грошових коштів і уповільнення їх виплат, можна домогтися відновлення дефіцитного грошового потоку в короткостроковому періоді. Однак це може призвести до проблем дефіцитності цього потоку в наступних періодах.

Для збільшення позитивного грошового потоку в довгостроковому періоді необхідно залучати інвесторів, продавати частину (або весь обсяг) фінансових інструментів інвестування і продавати (здавати в оренду) невикористовувані види основних засобів

Знизити обсяг від'ємного грошового потоку в довгостроковому періоді можливо тільки скоротивши обсяг і склад реальних інвестиційних програм, а також не здійснювати інвестиційну діяльність і знизити витрати на виробництво.

У процесі оптимізації грошових потоків необхідно збалансувати їх у часі за допомогою методів їх вирівнювання і синхронізації.

Вирівнювання грошових потоків передбачає згладжування їхніх обсягів в окремих інтервалах періоду, що цікавить, завдяки чому усуваються певною мірою сезонні та циклічні відмінності у формуванні позитивних і негативних грошових потоках, оптимізуються середні залишки грошових коштів і підвищується рівень ліквідності.

Синхронізація дає змогу підвищувати рівень кореляції між позитивним і негативним грошовими потоками, що оцінюється коефіцієнтом кореляції, який прямує до «+1».

Заключний етап оптимізації – це максимізація чистого грошового потоку. ЧПП можна збільшити такими способами:

- знизити суми постійних і змінних витрат;
- проводити ефективну податкову політику для зниження сум податкових виплат;
- здійснювати ефективну цінову політику для підвищення доходів за поточною діяльністю;
- використовувати метод прискореної амортизації основних засобів;
- скорочувати період амортизації нематеріальних активів;
- продавати невикористовувані основні засоби та нематеріальні активи.

Результати процесу оптимізації грошових потоків відображаються в системі планів формування і використання грошових коштів у майбутньому періоді.

Отже, для реалізації заходів, спрямованих на збільшення доходів ТОВ «Атлантик Фармз ІІ», можна запропонувати такі рекомендації:

- стимулювати дебіторів швидше здійснювати платежі, надаючи їм пільгові умови;
- визначити перелік майна, що не використовується в поточній господарській діяльності, з метою його подальшого продажу або здавання в оренду;
- відстежувати стан кредиторської заборгованості та розмір грошових коштів шляхом пропозиції постачальникам різних схем платежів, що дають змогу своєчасно і без ризику для основної діяльності погашати заборгованості;

- нарощувати власний капітал без опори на зовнішні джерела фінансування (наприклад, збільшити статутний капітал за допомогою прийому нових учасників);
- проаналізувати ціни та обсяги реалізованої продукції, знайти рішення, яке допоможе збільшити надходження додаткових грошових коштів, не збільшуючи обсяги виробництва (шляхом збільшення цін);
- спробувати отримати більше прибутку від основної діяльності, розширюючи територію ринку і покращуючи роботу зі споживачами послуг за допомогою вдосконалення системи розрахунків;
- створити методику, що оцінює вплив заходів і подій на рух грошових коштів;
- скласти план надходження і витрачання грошових коштів для прогнозування в часі валового і чистого грошових потоків за різними видами діяльності та забезпечення платоспроможності в наступних планових періодах.

Таким чином, проведений аналіз дав змогу визначити основні напрями вдосконалення управління грошовими потоками підприємства. За основу створення ефективної системи управління грошовими потоками ТОВ «Атлантик Фармз II» може бути взята пропонована методика управління грошовими потоками, що складається з чотирьох етапів. Також рекомендується скласти план надходження і витрачання грошових коштів на майбутній рік для забезпечення врахування сезонних коливань грошових потоків, а також оптимізувати свої позитивні та негативні грошові потоки на основі їх збалансованості в часі. Перелічені рекомендації можуть підвищити рівень фінансово-економічного розвитку підприємства, поліпшити потік грошових коштів, надати позитивний економічний ефект, захистити підприємство від загрози банкрутства.

3.2. Стратегії управління активами і пасивами для покращення ліквідності підприємства

Усі фірми намагаються проводити продаж товару з негайною оплатою, але вимоги конкуренції змушують погоджуватися на відстрочку платежів, у результаті чого з'являється дебіторська заборгованість.

Проблема ліквідності (здатність активу конвертуватися в кошти без значної втрати в ціні) дебіторської заборгованості стає ключовою для досліджуваної організації. У ній, у свою чергу, виділяють кілька проблем: оптимальний обсяг, оборотність, якість дебіторської заборгованості. Вирішення цих проблем вимагає кваліфікованого управління дебіторською заборгованістю, що є одним із способів зміцнення фінансового стану фірми.

Також на підприємстві спостерігається висока частка запасів у структурі балансу. Перш, ніж готова продукція потрапить до кінцевого споживача, вона проходить виробничий цикл, починаючи від сировини (напівфабрикату) та закінчуючи готовою продукцією.

Створення запасів завжди пов'язане з додатковими фінансовими видатками. Витрати, пов'язані зі створенням та утриманням запасів можна розбити на кілька груп:

- відволікання частини фінансових коштів у підтримку запасів;
- витрати на утримання спеціально обладнаних приміщень (складів);
- оплата праці спеціального персоналу;
- додаткові податки.

Особливою проблемою є підвищення ефективності діяльності підприємства зі збуту продукції. Насамперед, необхідно більше уваги приділяти підвищенню швидкості руху оборотних коштів, скороченню всіх видів запасів, домагатися максимально швидкого просування готових виробів від виробника до споживача. Природно, що такий підхід вимагає зовсім іншого в управлінні якістю продукції та організації постачання.

Таким чином, необхідно розробити способи зниження обсягу запасів готової продукції на складах підприємства.

Виходячи з цього, у числі заходів щодо покращення фінансового стану ТОВ «Атлантик Фармз II», підвищення показників ліквідності підприємства, можна виділити наступні:

- варто здати складські приміщення, що не використовуються, в оренду;
- необхідно впровадити систему відстрочення та розстрочення платежів покупцям;
- для зменшення дебіторської заборгованості у майбутньому рекомендується надати знижки у договорах, укладених на покупку продукції;
- зменшити кількість запасів готової продукції.

Підприємству потрібно задіяти важелі керування оборотними засобами підприємства з метою реорганізації структури активів для підвищення частки найбільш ліквідних коштів підприємства та скорочення обсягу важко реалізовуваних та повільно реалізовуваних активів, вплинути на ліквідність та платоспроможність підприємства за допомогою прискорення оборотності активів. Вивільнені за рахунок прискорення оборотності оборотних активів кошти дозволять мінімізувати залучення позикових коштів. Домогтися цього можна через скорочення періоду обороту компонента (або компонентів) оборотних засобів.

Насамперед для збільшення частки власних коштів підприємства, рекомендується переглянути структуру основних засобів та здати складські приміщення, що не використовуються, в оренду.

У власності ТОВ «Атлантик Фармз II» знаходиться складський комплекс площею 600 м². В даний час підприємство має ряд приміщень площею 104 м², що не використовуються. Середня ціна оренди складських приміщень складає 275 грн. за 1 м² на місяць або 3300 грн на рік.

Таким чином, цей захід принесе підприємству 44 тис. грн в місяць або 528 тис. грн на рік.

Між суб'єктами господарювання нерідкі випадки укладання договорів поставки з умовою передоплати, відстрочення платежу. Якщо договором передбачено, що за аванс або відстрочку один бізнес-партнер сплачує іншому певний відсоток, цей договір є мішаним. Зазначений тип угоди зветься комерційним кредитом.

Постачання товарів на умовах відстрочення їх оплати передбачає, що товар буде оплачено через деякий час після передачі покупцю. У разі поставки товарів на виплату їх оплата передбачається частинами або етапами. Продаж товарів за таких умов є продажем у кредит. Товар, проданий у кредит, з моменту передачі покупцю та до оплати визнається таким, що перебуває в заставі у продавця.

Припустимо, що ТОВ «Атлантик Фармз II» реалізує товар за ціною 500 тис. грн. із розстроченням платежу. Купівельна вартість товару – 380 тис. грн. за умовам договору початковий внесок становить 20% вартості товару, тобто 100 тис. грн. ($500 \text{ тис. грн.} \times 20\%$). На суму, що залишилася, у розмірі 400 тис. грн. ($500 \text{ тис.} - 100 \text{ тис.}$) організація надасть покупцю розстрочку платежу на 6 міс. зі сплатою за весь термін 5% від суми наданого кредиту – 20 тис. грн. ($400 \text{ тис. грн.} \times 5\%$). Перехід права власності на товар настав у момент передачі товару покупцю.

Ефективність цього заходу полягає в тому, що таке рішення дозволяє покупцям уникнути необхідності брати кредит у банку, тобто між продавцями та покупцем не буде посередника у вигляді комерційної організації. Комерційний кредит швидко та просто оформляється, вільні ресурси підприємства активізуються та перерозподіляються протягом короткого терміну.

Цей захід передбачає отримання покупцем не грошей, а безпосередньо товару, що його цікавить. Отже, грошові кошти, взяті в борг, дозволяють підприємству вільніше розпоряджатися оборотними коштами, що робить його

фінансово стійкішим. Розробка умов надання комерційного кредиту забезпечить оптимальні терміни надходження в організацію коштів.

Ефективність цього заходу в грошовому вираженні полягає в тому, що за допомогою продажу товару в комерційний кредит підприємство отримає в останній момент реалізації 100 тис. грн., а ще через 6 місяців сума доходу від реалізації складе 500 тис. грн.

З метою зниження загальної суми заборгованості та підвищення ефективності комерційних операцій будь-якій компанії необхідно оптимізувати управління дебіторською заборгованістю, що передбачає здійснення наступних заходів:

- впровадження системи управління дебіторською заборгованістю та ухвалення оперативних управлінських рішень на основі аналізу заборгованості за різними характеристиками та показниками (сума заборгованості, періоди її виникнення тощо);
- розробка методів та методик обліку та контролю розрахунків з дебіторами за відстроченими платежами та простроченими боргами;
- розробка та застосування прийомів повернення боргів з метою зменшення безнадійних боргів та прискорення їх повернення.

Оптимізація бізнес-процесів управління дебіторською заборгованістю має бути спрямована на розробку таких моделей управління, які дозволяють проводити чіткий прогноз надходжень коштів від контрагентів, погашати у встановлені строки власні зобов'язання компанії та вести реальний облік витрат або вигод від прийнятих керівництвом рішень щодо надання кредитів контрагентам. При цьому система повинна забезпечувати керівництво компанії актуальною та оперативною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію дебіторської заборгованості.

Система бухгалтерського обліку у компанії не завжди дозволяє сформувати звіти, що містять інформацію, необхідну для управління дебіторською заборгованістю.

За даними балансу ТОВ «Атлантик Фармз II», сума дебіторської заборгованості за 2023 р. становила 5319,8 тис. грн., причому за досліджуваний період вона зросла на 4486,4 тис. грн. Структуру дебіторської заборгованості представляють статті: заборгованість покупців та замовників, заборгованість за виданими авансами, заборгованість інших дебіторів.

Для зменшення зростання дебіторської заборгованості у майбутньому, підприємству можна рекомендувати надання знижки на товар у розмірі 10% покупцям, сума купівлі яких складає понад 100 тис. грн. Цей захід дозволить залучити більшу кількість покупців.

Управління запасами – важлива частина загальної політики управління оборотними активами підприємства, основна мета якої – забезпечення безперебійного процесу виробництва та реалізації продукції при мінімізації сукупних витрат з обслуговування запасів.

З точки зору управління оборотними активами до виробничих запасів відносять не тільки сировину та матеріали, необхідні для виробничого процесу, але також незавершене виробництво, готову продукцію та товари для перепродажу.

Дефіцит запасів викликає зупинку виробництва, падіння обсягів реалізації, у деяких випадках – необхідність терміново купувати необхідну сировину та матеріали за завищеними цінами. Наслідком є недоотримання підприємством можливого прибутку. Оскільки запаси – це ліквідні активи, їхнє зниження погіршує показник поточної ліквідності.

Надлишок запасів призводить до збільшення витрат на їх зберігання, зростання податку на майно, неотримання можливих доходів через заморожування фінансових ресурсів у запасах, втрат у результаті фізичного псування та морального старіння запасів.

Для підприємства однаково погано відчувати як нестачу, так і надлишок виробничих запасів.

Серед факторів, що впливають на обсяг запасів підприємства, найбільш значущими є такі:

- умови придбання запасів (обсяги партій постачання, частота замовлення, можливі знижки та пільги);
- умови реалізації готової продукції (зміна обсягів продажу, знижки в ціні, стан попиту, розвиненість та надійність дилерської мережі);
- умови виробничого процесу (тривалість підготовчого та основного процесу, особливості технології виробництва);
- витрати на зберігання запасів (складські витрати, можливе псування, заморожування коштів).

Для управління запасами на підприємстві необхідно проводити контроль постачання матеріалів, зберігання запасів на складі, наявність товарів що знаходяться на складі з мінімальними витратами на зберігання. Так само необхідно враховувати оптимізацію постачання.

На основі розроблених заходів у табл. 3.3 складемо прогнозний баланс.

Таблиця 3.3

Прогнозний баланс ТОВ «Атлантик Фармз II», тис. грн

Показник	2023	прогноз	Відхилення, +/-
АКТИВИ			
1. Необоротні активи, всього	19240,7	19202,2	-38,5
У тому числі:			
Нематеріальні активи	0	0	0
Основні засоби (залишкова вартість)	19240,7	19202,2	-38,5
Відстрочені податкові активи	0	0	0

Продовження таблиці 3.3

Інші фінансові інвестиції	0	0	0
2. Оборотні активи, всього	37654,8	42709,1	+5054,3
У тому числі:			
Запаси	25877,5	23643,0	-3234,5
Дебіторська заборгованість	5319,8	6325,1	+1005,3
Грошові кошти	6457,5	12741,1	+4283,6
Витрати майбутніх періодів	0	0	0
АКТИВИ, ВСЬОГО	56895,5	61911,3	+5015,8
ПАСИВИ			
1. Власний капітал, всього	56369,6	61316,1	+4946,5
У тому числі:			
Зареєстрований (пайовий) капітал	0	0	0
Резервний капітал	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	9880,6	25885,7	+16005,1
2. Довгострокові зобов'язання	0	0	0
3. Поточні зобов'язання, всього	525,9	595,2	+74,3
Кредиторська заборгованість	0	1485,4	+69,3
Інші поточні зобов'язання	0	0	0
ПАСИВИ, ВСЬОГО	56895,5	61911,3	+5015,8

Джерело: складено самостійно

При впровадженні заходу відбудеться зниження запасів на 3234,5 тис. грн., дебіторська заборгованість збільшиться на 5,3 тис. грн. Грошові кошти ТОВ «Атлантик Фармз II» зростуть на 4283,6 тис. грн, внаслідок чого власний капітал становитиме 56425,9 тис. грн, що на 56,3 тис. грн. більше, ніж у 2023 році. Величина кредиторської заборгованості збільшиться на 959,5 тис. грн.

Подивимося, як змінилися показники ліквідності балансу, розрахунок яких наведено у табл. 3.4.

За даними проведеного аналізу, можна сказати, що показники платоспроможності та ліквідності ТОВ «Атлантик Фармз II» після впровадження запропонованих заходів щодо покращення фінансового стану підприємства підвищаться:

- коефіцієнт поточної ліквідності становитиме 71,8 (норматив >2);
- коефіцієнт швидкої ліквідності зросте і становитиме 50,3;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності зросте і становитиме 21,4.

Таблиця 3.4

Розрахунок коефіцієнтів платоспроможності ТОВ «Атлантик Фармз II» внаслідок впровадження заходів

Показник	2023	прогноз	Норматив
Запаси	25877,5	23643,0	
Оборотні активи, тис. грн.	37654,8	42709,1	
Грошові кошти	6457,5	12741,1	
Поточні зобов'язання	525,9	595,2	
Коефіцієнт поточної ліквідності	71,6	71,8	$\geq 2,0$
Коефіцієнт швидкої ліквідності	16,70	50,3	$\geq 1,0$
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	12,27	21,4	$\geq 0,2$

Джерело: складено самостійно

Крім запропонованих заходів, ТОВ «Атлантик Фармз II» рекомендується впровадити прогресивні технології фінансового менеджменту, оскільки його основні заходи спрямовані саме на підвищення стабільності підприємства в умовах вільної ринкової економіки:

- постійне коригування програм та цілей в залежності від стану ринку, змін довкілля;
- орієнтація на досягнення запланованого кінцевого результату діяльності організації;
- використання сучасної інформаційної бази для багатоваріантних розрахунків при прийнятті управлінських рішень;
- акцент на упор всіх основних факторів покращення діяльності підприємства;
- опора на інновації, нововведення у кожному сегменті роботи підприємства, нестандартні рішення;
- проведення глибокого економічного аналізу управлінського рішення.

3.3. Використання сучасних інструментів фінансового управління для підвищення ліквідності аграрних підприємств

Для більшості сільськогосподарських підприємств виникла необхідність оптимізації та вдосконалення виробництва сільськогосподарської продукції, розширення її асортименту, підвищення платоспроможності та ліквідності, а також посилення конкурентних переваг, виходячи з потреб переробних підприємств і кон'юнктури ринку сільськогосподарської сировини та продовольства. Для цього необхідно сконцентрувати зусилля на розробленні та впровадженні нових механізмів взаємодії сільгосптоваровиробників і підприємств переробної продукції. Крім того, господарюючим суб'єктам необхідно будувати довгострокові зв'язки, що забезпечить сталий розвиток. Однак для цього підприємства повинні знаходити альтернативи сформованій спеціалізації виробництва. У зв'язку з цим виникає необхідність стратегічного підходу до управління сільськогосподарськими підприємствами.

Перед підприємствами стоїть завдання пошуку стратегій розвитку, що дають змогу розв'язати низку економічних проблем сільського господарства, а відповідно і соціальних проблем, насамперед це підвищення рівня зайнятості, а отже, і рівня життя на селі. Однією зі стратегічних альтернатив є диверсифікація.

Різні економічні джерела по-різному трактують поняття диверсифікації. І це зрозуміло, оскільки цьому процесу не можна дати однозначне визначення. Економічний словник дає таке визначення диверсифікації: «Диверсифікація (зміна, різноманітність, орієнтир) – розширення об'єктів діяльності, номенклатури продукції, що виробляється монополістичними об'єднаннями.

Узагальнюючи різні точки зору, ми дійшли висновку, що головне в диверсифікаційному процесі – підвищення економічної ефективності діяльності підприємства і зниження фінансових ризиків, в основі яких лежить розвиток нових виробництв і розширення займаної частки ринку.

Диверсифікація відтіснила ефект масового виробництва однорідної продукції, виводячи на реалізацію стратегії зростання за рахунок «ефекту різноманітності», суть якого полягає в тому, що виробництво багатьох видів продукції в рамках одного великого підприємства вигідніше, ніж виробництво тих самих видів продукції на невеликих спеціалізованих підприємствах.

Збільшенням прибутку та зменшенням ризиків за рахунок ведення діяльності в кількох галузях, які навіть можуть відрізнятися циклічністю, і визначається диверсифікація. Стійкість у конкурентній боротьбі диверсифікованих підприємств зменшує в них ризик збитків від кон'юнктурних, структурних і циклічних коливань.

Актуальність диверсифікаційних процесів в агропромисловому виробництві викликана необхідністю створення нових механізмів взаємодії **сільгосптоваровиробників** і переробників, оптимізації наявного виробництва, а також впровадження нових виробництв виходячи з потреб переробників.

Основою прийняття рішення про диверсифікацію підприємств агропромислового комплексу є деякі особливості сільського господарства (сезонність, земля як основний засіб виробництва, взаємодія біологічних та економічних процесів тощо).

Вибір диверсифікації як стратегії зростання економічної ефективності АПК, і сільського господарства зокрема, має ґрунтуватися на системному підході та розгляді об'єкта як системи.

Найбільш повному та раціональному використанню природного та виробничого потенціалу, розширенню асортименту та збільшенню обсягів виробництва продукції АПК сприятиме стратегічний розвиток агропромислового комплексу, заснований на диверсифікації діяльності сільськогосподарських підприємств. Правильний вибір стратегії диверсифікації діяльності підприємства сільського господарства зорієнтує його на створення і стабілізацію ефективної економіки, яка задовольнятиме потреби зовнішнього та внутрішнього соціально-економічного середовища.

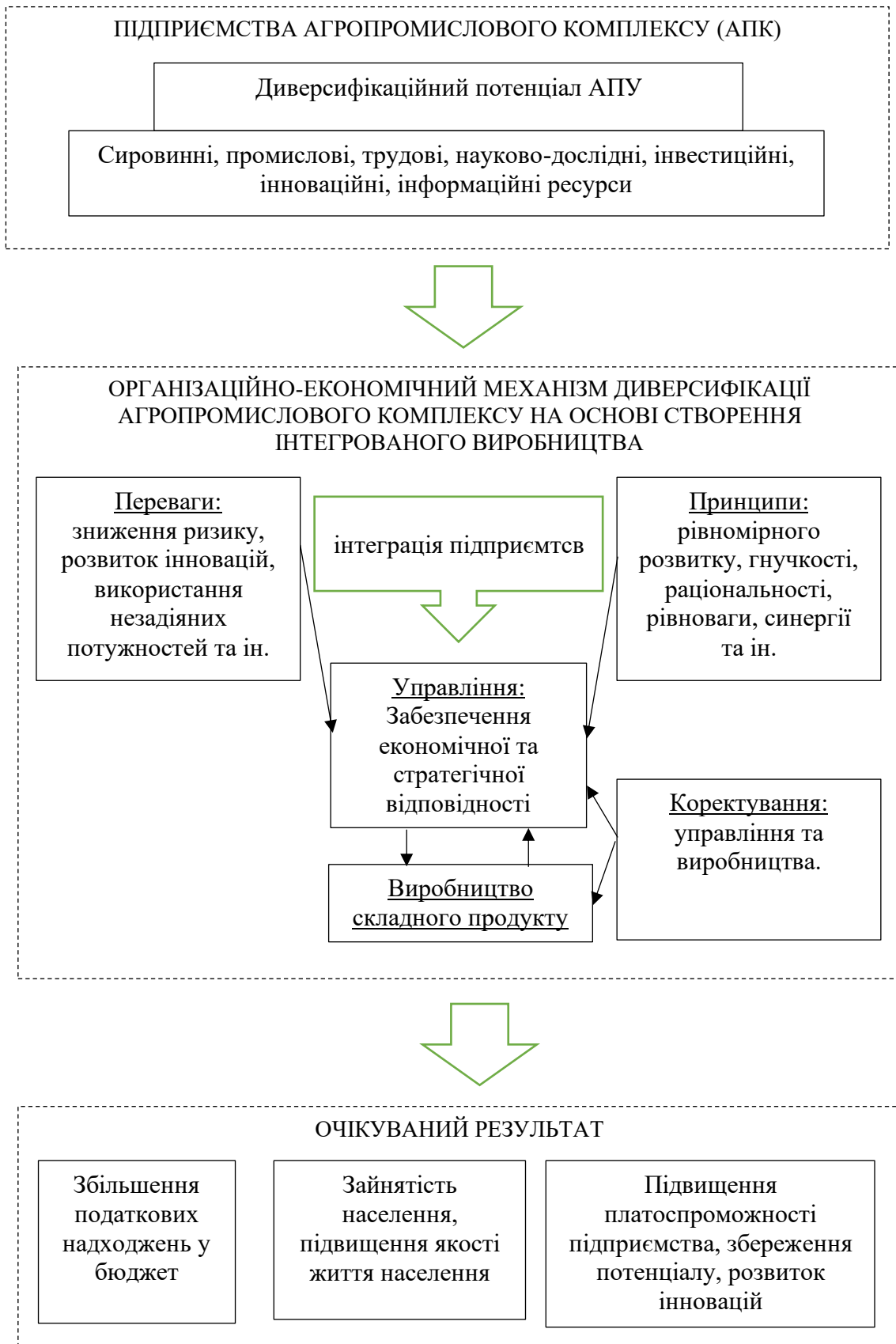

Рис.3.1. Організаційно-економічний механізм диверсифікації

агропромислового комплексу на основі створення інтегрованого виробництва

Джерело: складено самостійно

Організаційно-інституційний механізм диверсифікації представлено у вигляді рис. 3.1.

Цінність ефективного механізму диверсифікації полягає в його здатності адаптувати агропромисловий комплекс до нових завдань і умов внутрішнього та зовнішнього ринку.

До чинників, що стримують створення, розвиток та ефективне функціонування інтегрованих агропромислових об'єднань, у сучасних ринкових умовах належать:

- низька фінансова стійкість суб'єктів агропромислового комплексу та постійна неспроможність домінуючої кількості сільгосптоваровиробників;
- низька фінансова стійкість суб'єктів агропромислового комплексу сільгосптоваровиробників;
- низький рівень суспільного поділу праці в сільському господарстві порівняно з переробною промисловістю;
- відсутність зацікавленості в керівництва організацій АПК у формуванні інтегрованих структур;
- слабка нормативно-правова база в галузі формування та розвитку інтегрованих систем;
- низький рівень матеріально-технічної бази підприємств і організацій АПК;
- відсутність професійного менеджменту, здатного застосовувати науково обґрунтовані методики вибору форм і методів інтеграції в АПК сільському господарстві, що враховують специфіку економічних умов як на мікро-, так і на мезорівні;
- низький рівень застосування навичок стратегічного менеджменту і як наслідок – невміння стратегічно планувати функціонування і розвиток інтегрованих структур тощо.

Нині триває пошук найефективніших форм організації, що відповідають вимогам і цілям компаній в умовах економіки, що змінюється. Складність

функціонування вітчизняних корпоративних структур визначається тим, що вони об'єднують суттєво різні за економічною природою структури (виробничі, банківські, наукові, торговельні), що вимагає менеджменту високої кваліфікації кваліфікації, нових механізмів і методів управління. Проблема управління корпораціями розпадається на кілька складових частин, таких як управління виробництвом, персоналом, інвестиціями, фінансами тощо. Складність організаційної структури інтегрованих компаній і диверсифікований характер їхньої діяльності вимагають для розроблення ефективних механізмів управління враховувати типологічні особливості цих фірм.

Підприємства розширюють свої зв'язки, утворюючи міжкраїнні корпорації, йде становлення міжнародних корпорацій і банків, що здійснюють свою діяльність по всьому світу. Це веде до створення дедалі складніших форм і принципів організації таких компаній, що вимагає докладного аналізу взаємозв'язків між їхніми елементами та вивчення характеру цих зв'язків. Дослідження складних об'єктів часто ускладнюється тим, що для їх опису або відсутні способи безпосереднього вивчення, або описових ознак дуже багато. Для полегшення завдання з усієї сукупності ознак виділяють основні з точки зору цілей і завдань і створюють модель – замітник реального об'єкта. Для того щоб на моделях отримати результати, зіставні з реальністю, виділені об'єкти мають бути однозначно визначені. У цьому сенсі моделювання передбачає наявність класифікації або типології. Створення класифікацій, розробка типологій, опис сукупності ознак дасть змогу досліджувати виділені явища з метою подальшого наукового використання отриманих результатів.

На сьогоднішній день створення інтегрованих груп виробників сільськогосподарської продукції, підприємств переробної промисловості та мережі реалізації стає особливо актуальним. В умовах лібералізації зовнішньоторговельної сфери та регулювання імпорту сировини, яке пов'язане з державною політикою продовольчої безпеки країни, гостро стоїть питання про забезпечення харчової промисловості сировиною вітчизняного виробництва.

Але не менш актуальною є проблема конкурентоспроможності кінцевої продукції АПК на споживчому ринку.

Можливі стратегії диверсифікації діяльності сільськогосподарських підприємств подано на рис. 3.2.

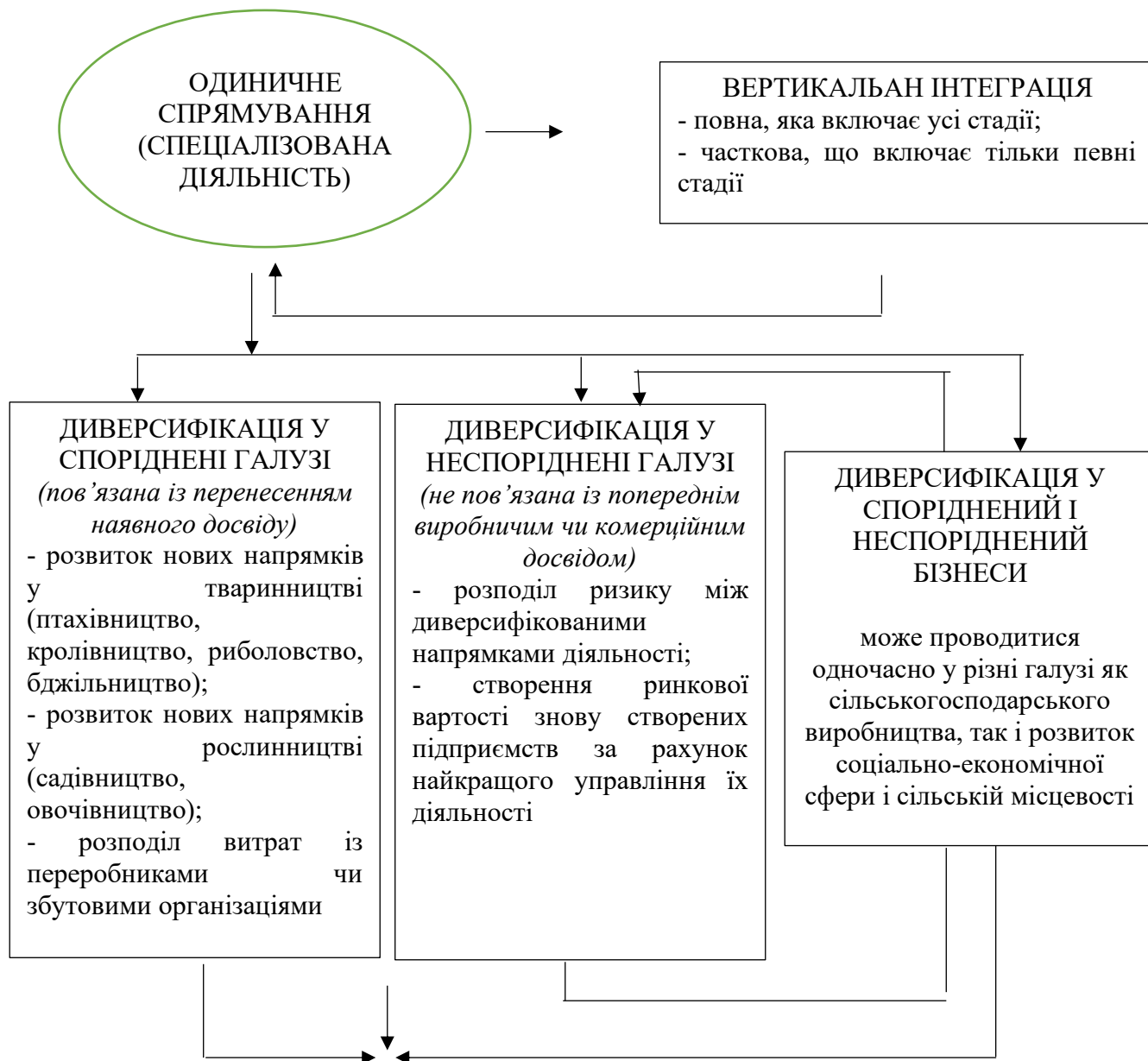

Рис. 3.2. Альтернативні види стратегій диверсифікації діяльності сільськогосподарських підприємств

Джерело: складено самостійно

Альтернатива тієї чи іншої стратегії диверсифікації не завжди дає змогу досягати заданої мети, отже, у процесі роботи керівництву потрібно безперервно

контролювати ефективність її використання, проводити коригування своїх дій, але якщо в підсумку стратегія буде малоефективною, то необхідно модифікувати вектори свого розвитку. У цьому разі пропонуються такі альтернативні стратегії диверсифікації:

- можливість проведення поглинань або злиття з метою формування пронацій у новій галузі або посилення координат уже диверсифікованих напрямів функціонування;

- можливість скасування напрямів функціонування, що не вписуються в чинну економічну стратегію суб'єкта господарювання; можливість господарювання;

- скорочення диверсифікованої бази, у тому числі за рахунок скасування неефективних напрямів;

- ліквідація або скасування дочірніх підприємств і підрозділів, які є збитковими і не приносять прибутку.

Механізм визначення стратегії диверсифікації сільськогосподарської фірми – це трудомісткий процес, що складається із сукупності взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих етапів:

- діагностика основних проблем фірми;
- групування проблем фірми за ступенем їхньої пріоритетності для майбутнього розвитку;

- формулювання місії та мети фірми;
- SWOT-аналіз підприємства;
- оцінка наявної стратегії розвитку бізнесу, визначення її сильних і слабких сторін;

- формулювання стратегічних альтернатив;
- удосконалення стратегії розвитку компанії;
- реалізація стратегії;
- контроль усіх етапів реалізації стратегії;

- оцінка результатів, відповідності фактичних і прогнозних показників.

Стратегія диверсифікація для сільськогосподарської фірми розробляється шляхом оцінки даних, укладених у матриці ринкових стратегій, що дають змогу говорити про пріоритетність створення компаній у харчовій та переробній галузях.

Для основної маси виробників обґрунтована диверсифікація, в основа якої лежить спеціалізація або ключова компетенція, що пов'язано з перевагою форми внутрішнього розвитку, а не зі злиттям або поглинанням існуючих підприємств.

Включаючи в себе набір взаємозв'язаних навиків, спроможностей, технологій, ключова компетенція надасть унікальність виробництву. Формування гнучкого взаємозв'язку між фінансовим положенням сільгоспідприємства і диверсифікацією виробництва є одним із ключових моментів вдосконалення інтеграційного механізму. Характерні для початкових етапів розвитку напрямів диверсифікації, опираючись на альтернативне використання виробничих потужностей, торгово-комерційної мережі, повинні знаходитися в тісному зв'язку з матеріальними можливостями виробництва.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було виявлено значущість аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства. З'ясувалося, що основним завданням аналізу ліквідності та платоспроможності є виявлення існуючих проблем та визначення спрямування підтримки їх здатності виконувати свої зобов'язання, як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

Дослідження показали, що багато авторів інтерпретують поняття ліквідності підприємства як здатність покривати свої зобов'язання активами, а перехідний період коштів відповідає терміну цих зобов'язань. Ліквідність належить до платоспроможності організації та включає постійну рівність між її активами та зобов'язаннями одночасно з точки зору загальної суми та строків конвертації у кошти та строки погашення.

Аналіз ліквідності характеризується відмінними кількісними характеристиками, які пов'язані із загальним аналізом фінансових ризиків та кредитоспроможності. Оскільки потреба у грошах дуже чутлива до фактору часу, аналіз ліквідності вимагає чіткого розуміння поточного та майбутнього статусу аграрної компанії, що, у свою чергу, визначається розумінням динаміки ділового середовища агрокомпанії, стратегії управління, її фінансової політики та тенденцій розвитку.

Для оцінки ліквідності можна використовуються такі методи: структурний аналіз змін балансу активів та пасивів, тобто аналіз ліквідності балансу; розрахунок фінансових коефіцієнтів ліквідності; аналіз грошових потоків за звітний період.

Аналіз економічних показників ТОВ «Атлантик Фармз II» показав, що чистий дохід від реалізації збільшився на 13307,2 тис. грн. і у 2023 р. склав 36338,2 тис. грн. Собівартість також збільшилася з 11868,3 тис. грн у 2021 р. до 26923,5 тис. грн. у 2023 р. Зросла і середньорічна вартість активів з 36215,5 тис. грн у 2021 р. до 56895,5 тис. грн. у 2023 р. Усе це призвело до збільшення чистого

фінансового результату протягом досліджуваного періоду на 629351 тис. грн., що пов'язано з значним ростом обсягів реалізації. Чисельність персоналу підприємства станом на досліджуваний період складає 32 особи. Така ситуація вплинула на продуктивність праці за досліджуваний період, яка демонструє зростання із 606 тис. грн/ос. у 2021 р. до 1135 тис. грн/ос у 2023 р.

Аналіз динаміки показників ліквідності ТОВ «Атлантик Фармз II» за період 2021-2023 рр показав, що поточні активи в достатній мірі забезпечують короткострокові зобов'язання. Про це свідчить коефіцієнт загальної ліквідності, який у 2022 р. становить 71,6. Цей показник ТОВ «Атлантик Фармз II» є понад межами нормативного значення, тобто існує розрив між оборотними активами і поточними зобов'язаннями, і підприємство може використати їх для поточної діяльності.

Оцінка впливу деталізованих факторів на зміну рівня коефіцієнта поточної ліквідності показала, що позитивний вплив на коефіцієнт поточної ліквідності здійснили приріст дебіторської заборгованості на 3221,2 тис. грн, за рахунок чого він підвищився на 5,9 пунктів, та приріст грошових коштів на 6407,0 тис. грн, що призвело до збільшення показника ліквідності на 11,9 пункти.

Негативний вплив здійснило зниження запасів на 1024,8 тис. грн., в результаті чого коефіцієнт поточної ліквідності знизився на 1,9 пункти. Зростання поточних зобов'язань на 525,9 тис. грн також покращило рівень показника на 228,5 пункти. Відсутність короткострокових кредитів та позик та інших кредиторської заборгованості призвело до підвищення коефіцієнта поточної ліквідності.

З метою підвищення ефективності управління ліквідністю ТОВ «Атлантик Фармз II» було запропоновано оптимізувати грошові потоки на основі методики управління грошовими потоками, що складається з чотирьох етапів. Рекомендована скласти план надходження і витрачання грошових коштів на майбутній рік для забезпечення врахування сезонних коливань грошових потоків, а також оптимізувати свої позитивні та негативні грошові потоки на

основі їх збалансованості в часі. Перелічені рекомендації можуть підвищити рівень фінансово-економічного розвитку підприємства, поліпшити потік грошових коштів, надати позитивний економічний ефект, захистити підприємство від загрози банкрутства.

З метою зниження загальної суми заборгованості та підвищення ефективності комерційних операцій будь-якій компанії необхідно оптимізувати управління дебіторською заборгованістю, що передбачає здійснення наступних заходів: впровадження системи управління дебіторською заборгованістю та ухвалення оперативних управлінських рішень на основі аналізу заборгованості за різними характеристиками та показниками (сума заборгованості, періоди її виникнення тощо); розробка методів та методик обліку та контролю розрахунків з дебіторами за відстроченими платежами та простроченими боргами; розробка та застосування прийомів повернення боргів з метою зменшення безнадійних боргів та прискорення їх повернення.

Актуальність диверсифікаційних процесів в агропромисловому виробництві викликана необхідністю створення нових механізмів взаємодії сільгосптоваровиробників і переробників, оптимізації наявного виробництва, а також впровадження нових виробництв виходячи з потреб переробників. Основою прийняття рішення про диверсифікацію підприємств агропромислового комплексу є деякі особливості сільського господарства (сезонність, земля як основний засіб виробництва, взаємодія біологічних та економічних процесів тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бержанір І. А. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансового стану підприємств. *Фінанси, облік, банки*. 2021. Вип. 1. С. 43-48
2. Бондаренко Т.Ю., Волков Д.П. Діагностика операційної діяльності в стратегічному управлінні машинобудівники підприємствами. 2018. № 1 (55). С. 177-179.
3. Букало Н. А., Ляшук В. В. Ефективна система управління дебіторською заборгованістю, як основний фактор впливу на платоспроможність і ліквідність підприємства. *Економічні науки. Серія : Облік і фінанси*. 2021. Вип. 11(2). С. 64-70
4. Вартанов А. Соколовська З., Сокиринська І. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства. *Фінанси України*. 2018. № 1. С. 88-95
5. Вдовенко Л. Платоспроможність підприємств: сутність та методика розрахунку показників. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. 2019. Вип. 10, Ч. 2. С. 27-29
6. Воронкова Т.Є., Чернюк Ю.В. Сравнительная характеристика методов оценки кризисного состояния предприятий с применением формул Э. Альтмана и А.А. Терещенко. «Украина – Болгария – Европейский Союз: современное состояние и перспективы». *Сборник материалов международной научно-практической конференции*. Т. 1. Херсон, ПП Више мирский В.С., 2018. С. 60-64
7. Горлачук В.В., Яненкова І.Г. Економіка підприємства: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.]. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2019. 344 с.
8. Дворник І. В. Методичні аспекти оцінки платоспроможності й ліквідності сільськогосподарських підприємств. *Економіка, фінанси, право*. 2020. №3. URL: <https://doi.org/10.37634/efp.2020.3.6>

9. Загуцький У.Р., Цимбалюк В.М., Шевченко С.Г. Планування і діагностика діяльності підприємств: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2020. 320 с.
10. Зуб І.В. Фактори впливу на ліквідність та платоспроможність підприємства URL: <http://naub.oa.edu.ua/2013/factory-vplyvu-na-likvidnist-ta-platospromozhnist-pidpryjemstva>
11. Качула С.В., Буштін А.А. Особливості формування доходів та прибутку сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 21-22. С. 57-62.
12. Качула С.В., Погорелов Б.В. Ліквідність як характеристика фінансового стану сільськогосподарського підприємства. *Агросвіт*. 2022. № 22. С.40-45.
13. Кисіль М., Кисіль Я. Тітенко З. Рентабельність як основний фактор ефективності управління активами підприємства. *Молодий вчений*. 2023. Вип. 9(121). С. 18-21
14. Ковальчук Н. О., Феदिшин М. П., Жаворонок А. В. Ліквідність як критерій оптимізації структури оборотних активів підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 11(1). С. 16-19
15. Коваленко В.В. Теоретичні підходи у визначенні сутності діагностики підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. №2. С. 17–20
16. Короткевич О.В. Рентабельність господарської діяльності підприємств. *Економіка і прогнозування*. 2021. №3. С. 61-69
17. Костирко Л.А. Діагностика фінансової рівноваги господарюючого суб'єкта: оцінка підходів, методи, моделі, вибір рішень. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSUNU/2008_10_2/kostirko.pdf
18. Кривов'язюк І.В., Кость Я.О. Діагностика фінансово-господарської діяльності промислового підприємства. *Економіст*. 2021. № 9. С. 39-42.

19. Левкович О.В., Воробйова А.О. Аналітичні основи ліквідності та платоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10307>
20. Лемішко О. О. Ліквідність сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах господарювання. *Вісник аграрної науки*. 2022. № 12. С. 56- 59
21. Лесюк А.С. Оцінка відносних показників ліквідності та платоспроможності сільськогосподарських підприємств України. *Світ наукових досліджень*. Вип. 14. URL: <http://www.economy-confer.com.ua/fullarticle/2158/>
22. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством в умовах економіки знань та інтелектуалізації менеджменту. *Економічний форум*. 2019. № 1. С. 161-170.
23. Люта О.В., Пігуль Н.Г., Глядько К. Теоретичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю підприємств. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2019. № 4. С. 14–23
24. Магопець О.А. Оцінка фінансового стану сільськогосподарських підприємств регіону. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. Пр.* 2020. Вип. 8. С. 157-165
25. Максимова Н.О. Ліквідність та платоспроможність сільськогосподарських підприємств як індикатори їх фінансового стану. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2020. Вип. 1 (3). С. 68-74
26. Мельник Т.А., Лобач К.В. Методи оцінки ліквідності підприємства. *Наукові записки*. 2019. Вип. 20. С. 79–94
27. Мішина С.В., Мішин О.Ю. Аналіз у галузях виробництва та послуг: навч. посіб. Харків: Вид. ХНЕУ, 2019. 240 с.
28. Мірошніченко В.О. Резерви посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Випуск 12 (Частина 2). С. 24-28

29. Мотичко В. В. Концептуальні засади управління платоспроможністю підприємства URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Jj86vzdXBsMJ:repository.vsu.vin.ua/getfile.php/2690.pdf+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>
30. Мулик Я. І. Ліквідність підприємств як елемент управління фінансовою безпекою: методичне та інформаційне забезпечення. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 4. С. 42-51
31. Найденко О.Є. Методика діагностики стану внутрішнього середовища підприємства. *Вісник Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В. Даля*. 2020. №2 (84). С. 162-170
32. Насібова О. В., Папуцин В. М. Теоретичні аспекти управління ліквідністю та діловою активністю підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. № 12. С. 591–596
33. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.]. 2-е вид., розшир. та доповн. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 504 с.
34. Нікола С. О. Фінанси підприємств : навч. посіб. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. 206 с.
35. Олійник О.О., Роговий С.М. Фінансовий стан підприємства в контексті ліквідності та платоспроможності. *Агросвіт*. 2021. № 19. С. 34–38.
36. Побережець О. В., Гусєв А. О. Ліквідність балансу підприємства та методика її визначення. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 2 (25). С. 223-230
37. Правдюк М. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління ліквідністю аграрних підприємств. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*, 2019. №2. С. 124-139

38. Приймак С. В. Діагностика фінансового стану підприємства в системі контролінгу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук 08.00.08. Київ: Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2007. 20 с.
39. Рубай О. Оцінка стану фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. *Аграрна економіка*. 2019. Т. 12, № 1-2. URL: <https://doi.org/10.31734/agrarecon2019.01.038>
40. Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. Економіка підприємства: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.]. 2-е вид., розшир. та доповн. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 356 с.
41. Сіренко К. Ю. Виклики та проблеми аграрної галузі під час воєнного стану в Україні. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки*. 2023. № 1 (10). с. 216-224
42. Терен Г. М. Система методологічних елементів аналізу ліквідності сільськогосподарського підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 8. С. 36-41
43. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч посіб. К.: КНЕУ, 2012. 412 с.
44. Тітов М. В. Моделювання ефективності використання активів підприємства на основі методології розв'язання зворотних задач. *Актуальні проблеми економіки*. 2018. №11. С. 32-41
45. Тітенко З.М. Теоретичні основи фінансової безпеки підприємств. *Економіка і суспільство*. 2022. Вип. 44
46. Томчук О.Ф., Фабіянська В.Ю., Довгополюк Г.Ю. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті фінансового стану підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 5(05). С. 345–351.
47. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

48. Халатур С. М., Бровко Л. І., Моруга Т. О. Методологія оцінки ліквідності та платоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Економіка та держава*. 2019. № 12. С. 56-60
49. Хільська І.І., Палак О.С. Платоспроможність підприємства URL: http://www.rusnauka.com/23_WP_2011/Economics/10_91+279.doc.htm
50. Хромушина Л.А. Оцінка умов забезпечення та стану фінансової рівноваги сільськогосподарського підприємства. *Економіка і суспільство*. 2021. Вип. 10. С. 695-700
51. Чайка Т.Ю., Лошакова С.Є., Водоріз Я.С. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності за балансом, урахування фінансових і виробничих особливостей підприємства під час здійснення коефіцієнтного аналізу ліквідності. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 900–908
52. Dimitrova M. Financial liquidity of agricultural holdings. *Trakia Journal of Sciences*. 2020. Vol. 18. Suppl. 1. PP. 634-639
53. Hendrasari W. K., Warsono, Fitriyani F. The effect of liquidity, solvency and activities on the profitability of agricultural sector companies listed on The Indonesia Stock Exchange. *Jamanika*. 2023. Vol. 03. No. 01. PP. 13-22
54. Hidayat Y. M., Gautama B. P., Arianti C. S. The effect of liquidity and leverage on profitability in agricultural sector companies. *Proceedings of the 5th Global Conference on Business, Management and Entrepreneurship (GCBME 2020)*. Series Advances in Economics, Business and Management Research. PP. 98-102
55. Odalo S. K., Achoki G. Liquidity and financial performance in agricultural firms listed in the Nairobi securities exchange in Kenya. *International journal of business and social science*. 2016. Vol. 7, No. 7. PP. 57-65
56. Khalatur, S.; Masiuk, Y.; Kachula, S.; Brovko, L.; Karamushka, O.; Shramko, I. Entrepreneurship development management in the context of economic security, *Entrepreneurship and Sustainability Issues* 2021. 9(1). Pp. 558-573

57. Rashid C. A. Efficiency of financial ratios analysis for evaluating companies' liquidity. *International journal of social sciences & educational studies*. 2018. Vol.4. No.4. Pp. 110–123